

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα λογιστικής και χρηματοοικονομικής

Τραπεζικό Σύστημα: Αδυναμίες & Κίνδυνοι, Τραπεζική Κρίση, Μέσα Εποπτείας

Επιβλέπων καθηγητής: Κος Παπαηλίας Θεόδωρος

Λάζος Αλέξανδρος, ΑΜ: 14791

Σκλάβου Στέλλα – Βασιλική, ΑΜ: 15084

Πτυχιακή εργασία που θα υποβληθεί στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

ΑΙΓΑΛΕΩ, ΜΑΪΟΣ 2019

Περίληψη

Στην εργασία μας περιγράφεται πως μέσα από τις κοινωνικές ανάγκες για την παροχή και την ενίσχυση διαφόρων κλάδων, γεννήθηκε και εξελίχθηκε το τραπεζικό σύστημα.

Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται πως ξεκίνησε το τραπεζικό κύκλωμα και πως το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, οδήγησε στη μεγέθυνση των τραπεζικών ιδρυμάτων, τα οποία λόγω των οικονομικών εξελίξεων πυροδότησαν με τη σειρά τους διάφορα γεγονότα όπως είναι οι τραπεζικές κρίσεις. Η εμφάνιση των τραπεζικών κρίσεων ενισχύεται από διάφορες αδυναμίες που αντιμετωπίζει ανάλογα με τις οικονομικές (κυρίως) εξελίξεις το τραπεζικό σύστημα καθώς και από τις διάφορες μορφές κινδύνων με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπο. Τέλος, στην εργασία μας περιγράφονται και οι φάσεις ολοκλήρωσης των κρίσεων αυτών, οι οποίες σχετίζονται κυρίως με τη μη σωστή και επαρκή εποπτεία των ιδρυμάτων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας μας παρατίθενται ποικίλα σημαντικά ιστορικά παραδείγματα τραπεζικών κρίσεων και παράλληλα αναλύονται οι παράγοντες που την εκάστοτε φορά οδήγησαν στο ξέσπασμα και την εξάπλωση της τραπεζικής κρίσης.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, και συγκεκριμένα ο ρόλος, η σύνθεση και οι αδυναμίες αυτού. Κύριο καθήκον του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος είναι η διαχείριση της νομισματικής πολιτικής της ευρωζώνης μέσω της ευρωπαϊκής κεντρικής τράπεζας (ΕΚΤ). Ο σπουδαιότερος ρόλος της ΕΚΤ είναι να διατηρεί και να ελέγχει την σταθερότητα της νομισματικής πολιτικής των χωρών της ευρωζώνης καθώς και άλλων οικονομικών μεγεθών όπως είναι η παρακολούθηση των επιπέδων του πληθωρισμού και των επιτοκίων. Τον σκοπό της τον επιτυγχάνει χρησιμοποιώντας διάφορα επίπεδα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου μέσω του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού (ΕΕΜ). Ο ΕΕΜ συστάθηκε με σκοπό την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, ωστόσο λόγω των αδυναμιών που αντιμετωπίζει μέχρι και σήμερα το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα κρίθηκε αναγκαία και η χρήση επιπλέον τραπεζικής εποπτείας μέσω τακτικών ή έκτακτων τεστ υγείας από τις Εθνικές Εποπτικές Αρχές.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας μας αναλύονται τα ρυθμιστικά πλαίσια της λειτουργίας των τραπεζών όπως αυτά περιγράφονται στα σύμφωνα των Βασιλειών I, II και III. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στους πυλώνες που απαρτίζουν τα σύμφωνα I και II καθώς και στις αδυναμίες τους, που οδήγησαν με τη σειρά τους στην εξέλιξη των ρυθμιστικών πλαισίων τους. Ειδικότερη έμφαση στο κεφάλαιο αυτό δίνεται στο νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνονται τα τελικά μας συμπεράσματα καθώς και οι προτάσεις μας για μελλοντική έρευνα.

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι ~~α~~ παρακάτω υπογεγραμμένοι **Λαζος Αλέξανδρος** του **Σωτηρίου Σκελάου**
Στέφια του **Κωνσταντίνου** φοιτητές του Τμήματος **Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής**
του Α.Π.Θ. Παιδείας Τ.Π., πριν ανάληψη την εκπόνηση της Πτυχιακής Εργασίας μου, δηλώνω
ότι ενημερόθηκα για τα παρακάτω :

«Η Πτυχιακή Εργασία (Π.Ε) αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο του
συγγραφέα, όσο και του Ιδρύματος και θα πρέπει να έχει μοναδικό χαρακτήρα και πρωτότυπο
περιεχόμενο.

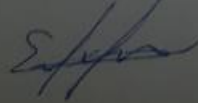
Απαγορεύεται αυστηρά οποιαδήποτε κομμάτι κειμένου της να εμφανίζεται αυτιστικό ή
μεταφρασμένο από κάποια άλλη δημοσιευμένη πηγή. Κάθε είσοδο πράξη αποτελεί προϊόν
λογιστικής και γιέροι θέμα Ημεσός Τέλης για να πνευματικά δικαιώματα του άλλου
συγγραφέα. Αποκλειστικός υπεύθυνος είναι ο συγγραφέας της Π.Ε, ο οποίος φέρει και την
ευθύνη των συνεπειών, ποινικών και άλλων, απής της πράξης.

Πέραν των όποιων ποινικών ευθυνών του συγγραφέα, σε περίπτωση που το Ίδρυμα του
έχει οικονομική Πτυχία, αυτό ανακαλείται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος. Η
Συνέλευση του Τμήματος με νέα απόφασή της, μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου, του
αναθέτει εκ νέου την εκπόνηση Π.Ε με άλλο θέμα και διαφορετικό επιβλέποντα καθηγητή. Η
εκπόνηση της εν λόγω Π.Ε πρέπει να ολοκληρωθεί εντός τουλάχιστον ενός ημερολογιακού
μήνου από την ημερομηνία ανέθεσής της. Κατά το λοιπό εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα στο
άρθρο 18, παρ. 5 του ισχύοντος Εσωτερικού Κανονισμού.»

Ο Δηλών
Λαζος Αλέξανδρος

Η Διπλότυπα
Σκελάου Στέφια

Ημερομηνία
27/01/2020

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Κεφάλαιο 1 – Τραπεζικό Σύστημα.....	7
1.1 Τραπεζικό Σύστημα	7
1.1.1 Αδυναμίες του Τραπεζικού Συστήματος.....	8
1.1.2 Η προβληματική λειτουργία των τραπεζών.....	8
1.2 Κίνδυνοι του τραπεζικού συστήματος	9
1.3 Τραπεζική Κρίση	10
Κεφάλαιο 2 – Ιστορική Αναδρομή σε Τραπεζικές Χρεωκοπίες και τις Πρώτες Ρυθμίσεις .	13
2.1 Ιστορική αναδρομή τραπεζικών ρυθμίσεων 1863-1977	13
2.1.1 Εθνικός Τραπεζικός Νόμος - National Currency Act, Η.Π.Α 1863	13
2.1.2 Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Η.Π.Α. - FED, Η.Π.Α. 1913	14
2.1.3 Χρηματιστηριακό Κραχ το 1929, ΗΠΑ 1929	14
2.1.4 Ο Νόμος Glass Steagall - Glass Steagall Act, Η.Π.Α. 1933	14
2.1.5 Ρυθμίσεις που δοκιμάστηκαν την δεκαετία του 1930 και 1940.....	15
2.1.6 Συμφωνία του Bretton Woods, 1944	15
2.1.7 Αντιδράσεις της Ένωσης Αμερικανικών Τραπεζών, 1954	15
2.1.8 Η Συνθήκη της Ρώμης, 1957.....	15
2.1.9 Η Κατάρρευση της Συμφωνίας του Bretton Woods, 1973	16
2.1.10 Η Κρίση της Τράπεζας Hersatt, 1974.....	16
2.1.11 Εξέλιξη του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Τομέα	17
2.1.12 Η δεκαετία του '70, οι σημαντικές στιγμές της για την παγκόσμια οικονομία ...	17
2.1.13 Οι ανησυχητικές εξελίξεις στις Η.Π.Α, 1979-1987	18
2.1.14 Η Ισπανική Κρίση, 1983	19
2.1.15 Η πιο σημαντική χρονιά των ευρωπαϊκών τραπεζικών ρυθμίσεων, 1988	20
2.1.16 Τραπεζικά προβλήματα διεθνή επίπεδο, 1990-1999	20
2.1.17 Η Μεγαλύτερη Χρεωκοπία της Ιστορίας, η κρίση της Lehman Brothers, 2008...	21
Κεφάλαιο 3 – Το Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Σύστημα	23
3.1 Ο Ρόλος της ΕΚΤ	23
3.2 Η Σύνθεση της ΕΚΤ	23
3.3 Εταιρική διακυβέρνηση ΕΚΤ	24
3.4 Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (EEM)	25
3.5 Η Σύνθεση του EEM	26
3.6 Οι αδυναμίες του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος.....	26

3.7 Αναγκαιότητα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Εποπτείας.....	27
3.8 Ευρωπαϊκή Τραπεζική Εποπτεία και τα Μέσα Επιβολής της.....	27
Κεφάλαιο 4 – Εποπτεία: Επιτροπή της Βασιλείας και σύμφωνα Βασιλείας I, II, III.....	29
4.1 Η εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων	29
4.2 Επιτροπή της Βασιλείας	29
4.3 Βασιλεία I.....	30
4.4 Κεφαλαιακή επάρκεια	30
4.4.1 ΔΚΕ (Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας)	31
4.5 Πυλώνες του Συμφώνου της Βασιλείας I	31
4.5.1 Πρώτος Πυλώνας (Constitute of Capital)	31
4.5.2 Δεύτερος Πυλώνας (Pillar 2)	31
4.5.3 Τρίτος Πυλώνας (A Target Standard Ratio).....	32
4.5.4 Τέταρτος Πυλώνας (Transitional and Implementing Arrangements)	32
4.6 Αδυναμίες της Βασιλείας I	32
4.7 Πυλώνες του Συμφώνου της Βασιλείας II	33
4.7.1 Πρώτος Πυλώνας.....	33
4.7.2 Δεύτερος Πυλώνας.....	35
4.7.3 Τρίτος Πυλώνας.....	35
4.8 Αδυναμίες της Βασιλείας II	36
4.9 Σύμφωνο της Βασιλείας III (νέο κανονιστικό πλαίσιο)	37
4.9.1 Οι πηγές και η αναγκαιότητα του νέου κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας III	37
4.9.2 Μακροπροληπτικές πολιτικές του χρηματοπιστωτικού συστήματος - Financial macroprudential policies.....	38
4.10 Διαστάσεις με τις εκδηλώνεται ο συστημικός κίνδυνος.....	38
4.11 Οι αιτίες της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης	39
4.12 Οι συνέπειες της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας.....	39
4.13 Οι διατάξεις του συμφώνου της Βασιλείας III	40
4.13.1 Τα ίδια κεφάλαια σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III.....	44
4.13.2 Τα όρια των κεφαλαιακών απαιτήσεων σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III.....	45
4.13.3 Απόψεις που αφορούν το Σύμφωνο της Βασιλείας III	47
4.13.4 Οι επιπτώσεις του συμφώνου της Βασιλείας III	49
Κεφάλαιο 5 – Τελικά Συμπεράσματα και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	51
5.1 Τελικά Συμπεράσματα	51
5.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	51

Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία..... 52

Κεφάλαιο 1 – Τραπεζικό Σύστημα

1.1 Τραπεζικό Σύστημα

Ιστορικά, οι τράπεζες ξεκίνησαν σαν θεσμοί των οποίων η λειτουργία περιοριζόταν στην διαμεσολάβηση μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων, δηλαδή την αποδοχή καταθέσεων και τη χορήγηση δανείων με όσο ευνοϊκότερους όρους ήταν αυτό δυνατόν.

Διαχρονικά, βοήθησαν τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τους ελεύθερους επαγγελματίες, να παράγουν την προστιθέμενη αξία των προϊόντων και υπηρεσιών τους συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική τους μεγέθυνση, καθώς η εν γένει αποτελεσματική διάθεση των κερδών των επιχειρήσεων παίζει σημαντικό ρόλο στη διεύρυνση του συνολικού οικονομικού περιβάλλοντος, γι' αυτό και ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι καθοριστικός ως προς τη μετατροπή των αποταμιεύσεων, σε διάφορες μορφές χορηγήσεων για επενδύσεις στη διαδικασία της παραγωγής.

Στις μέρες μας, ως επί το πλείστον, στα ευρωπαϊκά κεντρικά τραπεζικά - χρηματοπιστωτικά συστήματα, οι εμπορικές τράπεζες:

1. μεσολαβούν μεταξύ των ελλειμματικών και των πλεονασματικών οικονομικών μονάδων,
2. επιδιώκουν τη μείωση των πιστωτικών συναλλαγών καθώς επίσης,
3. προσπαθούν να παρέχουν επαρκή επίπεδα ρευστότητας.

Με αυτό τον τρόπο, συμβάλλουν στην εξάλειψη του προβλήματος της ασύμμετρης πληροφόρησης. Κατά κανόνα ο πιο κοινός ορισμός των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι «Οργανισμοί που αποδέχονται καταθέσεις από το κοινό και χορηγούν δάνεια», ρεαλιστικά όμως πλέον, η δραστηριότητά τους δεν περιορίζεται μόνο στη μεταβίβαση του χρήματος, αλλά και στη δημιουργία αυτού. Η τελευταία έχει μεγάλη οικονομική σημασία, καθώς με τη νέα αυτή αγοραστική δύναμη, επιτρέπεται στους οικονομικούς δρώντες η εφαρμογή νέων τεχνολογιών, οι οποίες αποτελούν το βασικό συντελεστή στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. (Παπαδάκης, 2004).

Εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης της αγοράς κεφαλαίων και των ιδιωτικοποιήσεων των εμπορικών τραπεζών, διευρύνεται αισθητά η παρουσία των τελευταίων στην αγορά καθώς και η έξαρση της εκμετάλλευσης των οικονομιών κλίμακας και φάσματος από αυτές. Το γεγονός της διεύρυνσης του τομέα των τραπεζών, ειδικά στις αναπτυσσόμενες καθώς και τις αναπτυσσόμενες χώρες, συνέβαλλε στην αύξηση της πιστωτικής επέκτασης και της κερδοφορίας των τραπεζών, καθώς πλέον αυτές θεωρούνται ως οι σημαντικότεροι αναπτυξιακοί (συστημικοί) συντελεστές για μια οικονομία. Εμπειρικές έρευνες και αναλύσεις έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η χρηματοοικονομική ανάπτυξη και η προσφορά των χρηματοοικονομικών εργαλείων έχει θετικά αποτελέσματα τόσο στην οικονομική μεγέθυνση όσο και στην τεχνολογική πρόοδο και την συσσώρευση κεφαλαίου (King and Levine, 1993). Υπάρχει βέβαια και αντίθετη άποψη που επιχειρηματολογεί ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα συντελεί στην ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού τομέα και όχι αντίστροφα. (Joan Robinson, 1954). Ωστόσο, οφείλουμε να σημειώσουμε πως με τη μεγέθυνση του τομέα των τραπεζών, ενισχύεται και η ένταση και η συχνότητα της εμφάνισης τραπεζικών κρίσεων. Το πιο πιθανό βέβαια είναι πως αυτό οφείλεται στην πολυπλοκότητα των αυξανόμενων σε αριθμό πιστωτικών - χρηματοοικονομικών εργαλείων

που παρέχονται από τα τραπεζικά ιδρύματα, τα οποία αντίστοιχα προκαλούν αυξανόμενους τραπεζικούς κινδύνους.

1.1.1 Αδυναμίες του Τραπεζικού Συστήματος

Η **δυσπιστία των καταθετών** είναι η κύρια βασική αιτία για να θεωρήσουμε ότι μια τράπεζα ή ένα τραπεζικό σύστημα βρίσκεται σε αδυναμία, με αποτέλεσμα να μην λειτουργεί σε ένα ομαλό περιβάλλον, και έχει σαν βασικά αίτια δημιουργίας τους εξής παράγοντες:

- I. Τις αλόγιστες πολιτικές χορηγήσεων δανείων και λοιπών πιστωτικών προϊόντων από τις τράπεζες,
- II. Την ανάληψη υψηλών κινδύνων χωρίς την απαιτούμενη συνετή διαχείρισή τους
- III. Την έλλειψη συστήματος εσωτερικών ελέγχων μέσω δικλείδων ασφαλείας
- IV. Την εμφανή προσήλωση στην αύξηση μεριδίων της αγοράς και όχι τη μεγιστοποίηση των κερδών της
- V. Την ύπαρξη κενού μεταξύ ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων και ρευστών διαθεσίμων
- VI. Την επιτόλαιη και ριψοκίνδυνη διαχείριση του ενεργητικού από την διοίκηση της τράπεζας. Πολύ συχνά, τα διοικητικά στελέχη μιας τράπεζας φροντίζουν για το προσωπικό τους συμφέρον, με αποτέλεσμα να υπάρχει πρόσφορο έδαφος για τυχόν λάθη και απερίσκεπτη και επικίνδυνη διαχείριση του ενεργητικού. Τα συμφέροντα και οι φιλοδοξίες των μετόχων ή των κρατών, σε σύγκριση με αυτά των διευθυντών ενός τραπεζικού ιδρύματος συγκρούονται, η σύγκρουση αυτή εστιάζεται κυρίως στην κατασπατάληση διαθεσίμων του ιδρύματος σε μη αποδοτικές υπηρεσίες, στην αποφυγή ανάληψης των εκάστοτε κινδύνων, και στη λήξη διαφόρων επενδύσεων σε βραχυπρόθεσμο διάστημα.

Επιχειρηματικοί κολοσσοί δημιουργούνται και υποστηρίζονται μέσω αλόγιστης και επιλεκτικής δανειοδότησης, από κάποιες τράπεζες και κυρίως από αυτές που το κεφάλαιό τους είναι μοιρασμένο σε μικρό πλήθος μετόχων. Ως επί το πλείστον, αυτές οι συναλλαγές θεωρούνται παράνομες, όμως *δεν λαμβάνουν κάποιο είδος τιμωρίας, καθώς η πολιτική ηγεσία της εκάστοτε χώρας, όχι μόνο τους επιτρέπει την ως άνω λειτουργία αλλά πολλές φορές συμβαίνει να τους χρηματοδοτεί και η ίδια*. Το τελευταίο συμβαίνει αρχικά, λόγω του μεγάλου πολιτικού κόστους παρέμβασης στον ευρύ τραπεζικό κλάδο ως προς την εξυγίανση αυτού, και επίσης λόγω των πιέσεων που δέχεται η κάθε κυβέρνηση εξαιτίας των *οικονομικών συμφερόντων που απορρέουν όταν διατηρούνται τράπεζες με **προβληματική λειτουργία***.

1.1.2 Η προβληματική λειτουργία των τραπεζών

Πρόβλημα στο **Ενεργητικό** των ιδρυμάτων δημιουργείται όταν υφίσταται μια διαταραχή μακροοικονομικού χαρακτήρα, από την οποία επηρεάζεται άμεσα το κοινωνικό εισόδημα και κατά συνέπεια η δυνατότητα των πολιτών να ανταπεξέλθουν στην πληρωμή των οφειλόμενων δανείων τους. Αντίστοιχα, πρόβλημα στο **Παθητικό** τους εμφανίζεται όταν μια διαταραχή επηρεάζει τον πληθωρισμό μιας χώρας καθώς και τη συναλλαγματική δύναμη του νομίσματός της, αφού έτσι η μειώνεται η τάση για αποταμίευση των

καταθέσεων και συνεπώς η δύναμη της εκάστοτε τράπεζας να ρευστοποιεί μεγάλα κεφάλαια άμεσα.

Συνεπώς, όταν μια τράπεζα δεν εξασφαλίζει τη διατήρηση της επάρκειας των κεφαλαίων της και δεν κάνει τοποθετήσεις σε χαμηλού κινδύνου επενδύσεις, τότε ξεκινάει η προβληματική λειτουργία της, όπου η οποία έχει ως επικείμενη συνέπεια την κατάρρευση της πρώτης, συνήθως με την εκδήλωση **τραπεζικής κρίσης**. Προβληματική λειτουργία υφίσταται τόσο σε ιδιωτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όσο και σε κρατικά, όπου τα τελευταία κυρίως λειτουργούν ως στυλοβάτες των κυβερνητικών δαπανών και ως προνομιακοί χρηματοδότες επιχειρήσεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα:

- να μην υπάρχει σωστή κατανομή πόρων,
- να καταστρέφεται σταδιακά ο ανταγωνισμός του όλου κλάδου, και
- να υπάρχει περιορισμός των κοινωνικών οφελών στα υγιή τραπεζικά ιδρύματα.

1.2 Κίνδυνοι του τραπεζικού συστήματος

Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, ο συνδυασμός ενός αδύναμου οικονομικού περιβάλλοντος και μιας αυθαίρετης λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, σηματοδοτεί τη δημιουργία διαφόρων κινδύνων.

Με βοήθη την παγκοσμιοποίηση της κεφαλαιαγοράς, και λόγω του έντονου ανταγωνισμού στο χώρο, όλο και περισσότερα εμπορικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι σε θέση τόσο να διαμεσολαβούν όσο και να αναλαμβάνουν να διαχειρίζονται νέους χρηματοοικονομικούς κινδύνους (όπως παρουσιάζονται στο 2^ο διάγραμμα), καθώς υπάρχει μεγάλη έξαρση των πιστωτικών εργαλείων που διατίθενται για τη διαχείρισή τους. Ωστόσο, αν μια τέτοια διαχείριση κινδύνων κριθεί ως ανεπαρκής, τότε επηρεάζονται όχι μόνο τα κέρδη αλλά και η φήμη-αξιοπιστία της συγκεκριμένης τράπεζας.

- Κίνδυνος Φερεγγυότητας
- Πιστωτικός Κίνδυνος
- Πολιτικός Κίνδυνος
- Κίνδυνος της αγοράς
- Κίνδυνος του επιτοκίου
- Κίνδυνος της ρευστότητας
- Κίνδυνος του συναλλάγματος
- Λειτουργικός Κίνδυνος
- Κίνδυνος του διακανονισμού των πληρωμών
- Κίνδυνος του χρέους
- Νομικός Κίνδυνος
- Κρατικός Κίνδυνος
- Κεφαλαιακός Κίνδυνος

Διάγραμμα 1^ο – Οι μορφές των κινδύνων που καλούνται τα τραπεζικά ιδρύματα να διαχειριστούν

(Προβόπουλος, Κακόπουλος, 2001)

Επιπλέον, βάσει των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων του έτους 2017 των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών, υπάρχουν επιπλέον και οι ακόλουθες μορφές κινδύνων:

- Στρατηγικοί κίνδυνοι
- Άλλοι μη-ποσοτικά μετρήσιμοι κίνδυνοι
- Κίνδυνοι φήμης
- Κίνδυνος Χώρας
- Ασφαλιστικός Κίνδυνος

Τέλος, ένας από τους πιο σημαντικούς κινδύνους του τραπεζικού συστήματος για την καινούργια χιλιετία είναι το «φούσκωμα» των ισολογισμών των τραπεζών, δηλαδή την αύξηση του ενεργητικού (όπως αναφέρεται και στον μεγαλύτερο κίνδυνο που αντιμετώπισε το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα) και κατά συνέπεια και του παθητικού τους σε μια προσπάθεια δημιουργίας, όσο το δυνατόν περισσότερων κερδών που θα αποφέρει μεγαλύτερες απολαβές (bonus) στις διοικήσεις και κέρδη στους μετόχους. Η μεγάλη λοιπόν αυτή **μόχλευση (leverage) των ισολογισμών** σε σχέση με τα κεφάλαια των τραπεζών δημιουργεί συνθήκες εξανεμίσεως αυτών των τραπεζών σε μια ανεπιθύμητη μεταβολή των οικονομικών συνθηκών. Το αποτέλεσμα είναι να επεμβαίνει το κράτος, να διασώζει τις τράπεζες (**bail out**) με χρήματα των φορολογουμένων. (πχ Ιρλανδία, Ελλάδα). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση μάλιστα ισχύει τελευταία για να αποφεύγεται ο ηθικός κίνδυνος (moral hazard), η **διάσωση των τραπεζών γίνεται με χρήματα των επενδυτών** των τραπεζών (ομολογιούχων, μετόχων) ή και ακόμα με χρήματα των **καταθετών (bail in)** (πχ Κύπρος).

1.3 Τραπεζική Κρίση

Αιτίες εκδήλωσης Τραπεζικής Κρίσης

Η άσκηση ακατάλληλων πολιτικών μακροοικονομίας, οι διάφορες αρνητικές εξελίξεις που συντρέχουν στο οικονομικό περιβάλλον μιας χώρας, καθώς και η κακή διαχείριση των τραπεζικών ιδρυμάτων, συνθέτουν τις κύριες αιτίες εκδήλωσης των Τραπεζικών Κρίσεων.

Σύμφωνα με την ιστορική εξέλιξη του σύγχρονου κόσμου, οι περίοδοι κατά τις οποίες ασκούνται επεκτατικές πολιτικές τόσο νομισματικές όσο και οικονομικές, συνήθως ακολουθούνται από Τραπεζικές Κρίσεις. Συνήθως, κατά τις περιόδους στις οποίες ασκείται επεκτατική νομισματική πολιτική σε μία χώρα, ενισχύεται ο φιλελευθερισμός και η απελευθέρωση του τραπεζικού τομέα, με αποτέλεσμα η δραστηριότητα του εσωτερικού της οικονομικού περιβάλλοντος να είναι σε έξαρση. Οι τράπεζες προσπαθώντας για την ενίσχυση του ανταγωνισμού, παρά την αύξηση του πληθωρισμού και των τιμών, μεταβάλλουν απερίσκεπτα το χαρτοφυλάκιο τους, με επενδύσεις υψηλού κινδύνου και πολλές φορές ακόμη και με αναλήψεις βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων υψηλών επιτοκιακών κινδύνων, στοχεύοντας στην άμεση συγκέντρωση μεγάλου μεριδίου από τα κέρδη που υφίστανται κατά τη συγκεκριμένη περίοδο. [Πρέπει να σημειωθεί πως οι προαναφερθείσες μεταβολές, πολλές φορές γίνονται εσκεμμένα με λάθος κινήσεις και με

πολύ υψηλό κίνδυνο, καθώς οι τράπεζες γνωρίζουν (θεωρούν) εκ των προτέρων, πως τα κράτη και οι διεθνή οικονομικοί οργανισμοί, δεν θα επιτρέψουν τη μετατροπή της Τραπεζικής σε Συστημική Κρίση, αφήνοντάς τες δηλαδή να καταρρεύσουν κατά τις περιόδους ύφεσης. Βέβαια, αυτό έρχεται σε αντίθεση με το τι συνέβη μετά την κρίση του 2008 στην Ισλανδία, καθώς η χώρα αυτή επέλεξε να αφήσει τις τράπεζές της να χρεοκοπήσουν, δημιουργώντας όμως έτσι σοβαρά οικονομικά προβλήματα στους πελάτες της όπου ανάμεσα σε αυτούς ήταν πολλοί δήμοι του Λονδίνου και άλλα νομικά και φυσικά πρόσωπα που έχασαν τις καταθέσεις τους (παράδειγμα συστημικής κρίσης).]

Η άσκηση εν τέλει τέτοιου είδους μακροοικονομικής πολιτικής καθώς και η πτώση της ανάπτυξης της οικονομίας λόγω της αύξησης του πληθωρισμού, είναι βασικοί λόγοι διατάραξης της σταθερότητας ενός κράτους, και ακολουθούνται τόσο από την αύξηση του επίσημου εγχώριου επιτοκίου όσο και από την ανικανότητα αποπληρωμής των οφειλών πολλών δανειζομένων, με αποτέλεσμα να θέτουν την εκάστοτε χώρα σε δυσμενή θέση ως προς τη διάσωση των προβλημάτων που έχουν ήδη αρχίσει να ξεπροβάλλουν και να επηρεάζουν το ευρύ οικονομικό περιβάλλον.

Έτσι, κυρίως λόγω ελλιπούς εμπειρίας της διοίκησης και εξαιτίας των απροετοίμαστων αρχών για τη **σωστή και επαρκή εποπτεία**, σε συνδυασμό με τις προανεφερθείσες απερίσκεπτες κινήσεις των ιδρυμάτων, εκδηλώνεται η γέννηση μίας Τραπεζικής Κρίσης.

Η **εξάπλωση** της κρίσης στην διατραπεζική αγορά της χώρας, έχει ως αποτέλεσμα, να μειώνεται σημαντικά το μεγαλύτερο μέρος του τραπεζικού κεφαλαίου, το οποίο οδηγεί άμεσα σε κρίση το ευρύ τραπεζικό σύστημα.

Μια τέτοια κρίση έχει σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνία και στην οικονομία της χώρας και προκειμένου λοιπόν κυρίως να αποφευχθεί, αλλά και να εξασφαλισθεί η ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, είναι επιβεβλημένη η **υιοθέτηση και η εφαρμογή ενός κανονιστικού πλαισίου**.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί, παρουσιάζονται επιγραμματικά οι **τρεις φάσεις** κατά τις οποίες μια τραπεζική κρίση ολοκληρώνεται.

1η Φάση - Δημιουργία τραπεζικών κινδύνων
1. Κακή Λειτουργία των τραπεζών
2. Κακό Οικονομικό Περιβάλλον
2η Φάση - Εκδήλωση τραπεζικής κρίσης
1. Ξένοι Επενδυτές και Ιδιώτες Δανειστές
2. Διεθνείς Οργανισμοί
3η Φάση - Εξάπλωση τραπεζικής κρίσης και δημιουργία συστημικής κρίσης
1. Εγχώρια διατραπεζική αγορά
2. Διεθνείς Οργανισμοί

Διάγραμμα 2^ο – Οι φάσεις της Τραπεζικής Κρίσης

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της Τραπεζικής Κρίσης, γεννιούνται κίνδυνοι οι οποίοι συμβάλλουν στην γρήγορη εκδήλωση αυτής και συνθέτουν την κατάπτωση ενός τραπεζικού ιδρύματος. Οι κύριοι λόγοι δημιουργίας τραπεζικών κινδύνων απαρτίζονται τόσο από τη

λειτουργία του ιδρύματος σε ένα οικονομικά αδύναμο εξωτερικό περιβάλλον, όσο και από την κακή του εσωτερική λειτουργία.

Όπως προείπαμε σε περιόδους οικονομικής και νομισματικής επέκτασης οι τράπεζες, για τη μεγιστοποίηση των κερδών τους στρέφονται σε χορηγήσεις που φέρουν μεγαλύτερους κινδύνους (με αντίτιμο-αντίκρισμα μεγαλύτερα επιτόκια) και σε χρηματοδότηση του ενεργητικού τους με βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις **χωρίς αντιστάθμιση** του επιτοκιακού κινδύνου. Αυτό, οδηγεί την τράπεζα στη δημιουργία χάσματος μεταξύ των (ληξιπρόθεσμων κυρίως) υποχρεώσεων της και των ρευστών της διαθεσίμων. Έτσι, βάσει εμπειρικών ελέγχων έχει αποφανθεί ότι δημιουργούνται οι αιτίες της μελλοντικής κρίσης καθώς ο κίνδυνος που απορρέει από το οικονομικό περιβάλλον, έχει μεγάλη πιθανότητα να εμφανιστεί όταν τα πραγματικά επιτόκια της οικονομίας (επιτόκιο μείον πληθωρισμός) είναι αρνητικά.

Κεφάλαιο 2 – Ιστορική Αναδρομή σε Τραπεζικές Χρεωκοπίες και τις Πρώτες Ρυθμίσεις

Η πλειοψηφία του κόσμου πιστεύει πως τα τραπεζικά ιδρύματα εξαιρούνται από το ρίσκο μιας χρεωκοπίας και πως οι καταθέσεις τους είναι πλήρως εγγυημένες. Αν κοιτάξουμε όμως προσεκτικά τις τελευταίες δύο με τρεις δεκαετίες, διαπιστώνουμε πως αυτό δεν αληθεύει.

Όταν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα φτάσει στο σημείο να αντιμετωπίσει πρόβλημα ρευστότητας, τότε οι εποπτικές αρχές επεμβαίνουν για βοήθεια, με τα λεγόμενα «απαραίτητα προσωρινά» κεφάλαια. Η παρεπόμενη συνέπεια όμως, είναι ο χαρακτηρισμός του ιδρύματος αυτού ως αφερέγγυο, κι αυτό μπορεί να έχει καταστροφικά αποτελέσματα τόσο για την υπόστασή του, όσο και για την οικονομία της χώρας στην οποία ανήκει. Ως **«αφερέγγυοτητα»** ορίζεται η κατάσταση κατά την οποία ένα τραπεζικό ίδρυμα δεν είναι πλέον σε θέση να απορροφήσει τις ζημιές του με άλλα μέσα, παρά με μόνη λύση την αύξηση του κεφαλαίου του. Αρκετές είναι οι περιπτώσεις στις οποίες οι εκάστοτε κυβερνήσεις παρεμβαίνουν στην απαιτούμενη αύξηση κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων, είτε με χρήματα των φορολογουμένων τους, είτε και με δάνεια την αποπληρωμή των οποίων επωμίζονται συνήθως οι επόμενες γενιές. Επειδή λοιπόν η τακτική αυτή είναι ιδιαίτερα δυσάρεστη για τον πληθυσμό, οι ρυθμιστικές αρχές προσπαθούν να δημιουργήσουν και να εφαρμόσουν διάφορες άλλες πολιτικές.

Στο σημείο αυτό λοιπόν, και πριν την εισαγωγή στο εποπτικό σύστημα των κανονιστικών πλαισίων που δημιουργήθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας, είναι σκόπιμο να κάνουμε μια μικρή ιστορική αναφορά τόσο στις τραπεζικές χρεωκοπίες, όσο και στις ρυθμιστικές προσπάθειες που έγιναν κατά τα χρόνια για την αντιμετώπιση των χρεωκοπιών αυτών, καθώς πιστεύουμε ότι οι τρέχουσες προσπάθειες για τις ρυθμίσεις των τραπεζικών κινδύνων, θα γίνουν πιο κατανοητές κατά την μελέτη της παρούσας εργασίας.

2.1 Ιστορική αναδρομή τραπεζικών ρυθμίσεων 1863-1977

Η ιστορία των τραπεζικών ρυθμίσεων αποτελείται από διαδοχικά κύματα ρυθμίσεων, απορρυθμίσεων καθώς και αυστηρότερων πολιτικών οι οποίες ακολουθούν τις περιόδους των κρίσεων.

2.1.1 Εθνικός Τραπεζικός Νόμος - National Currency Act, Η.Π.Α 1863

Στις Η.Π.Α οι ρυθμίσεις των τραπεζών ήταν στη δικαιοδοσία της εκάστοτε πολιτείας στην οποία αυτές λειτουργούσαν έως και το 1863, καθώς τότε, με αφορμή τον εμφύλιο πόλεμο και την ανάγκη χρηματοδότησης της αμερικανικής κυβέρνησης, ψηφίστηκε ο Εθνικός Νομισματικός Νόμος, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία των Ειδικών Εθνικών Τραπεζών (Charter National Banks) οι οποίες μπορούσαν να εκδώσουν το δικό τους νόμισμα, με μόνη προϋπόθεση να καλύπτονται από διαθέσιμα ομόλογα του Αμερικάνικου Δημοσίου (US Treasury Bonds). Έτσι, δημιουργήθηκε το πρώτο κεφαλαιακό απαιτούμενο και οι τράπεζες βασίζονταν στον πληθυσμό της πολιτείας τους. Χρόνια αργότερα ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε σε **Εθνικό Τραπεζικό Νόμο - National Banking Act**.

Ακόμη, δημιουργήθηκε το **Νομισματικό Εποπτικό Γραφείο - Office of the Comptroller of the Currency** που ήταν υπεύθυνο για την εποπτεία των Εθνικών Τραπεζών. Έτσι, ξεκίνησε το δυϊκό σύστημα ελέγχου και εποπτείας των Αμερικανικών Τραπεζών τόσο από το κράτος

όσο και από το Νομισματικό Εποπτικό Γραφείο, το οποίο σύστημα αποτέλεσε την αρχή των εξελίξεων για το σημερινό τραπεζικό ρυθμιστικό τοπίο των Η.Π.Α.

2.1.2 Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Η.Π.Α. - FED, Η.Π.Α. 1913

Το έτος 1913 δημιουργήθηκε η ομοσπονδιακή τράπεζα των Η.Π.Α με κύριο ρόλο αυτόν του τελευταίου δανειστή, δηλαδή δάνειζε κεφάλαια οποιαδήποτε στιγμή σε όποιο τραπεζικό ίδρυμα αντιμετώπιζε πρόβλημα ρευστότητας.

2.1.3 Χρηματιστηριακό Κραχ το 1929, ΗΠΑ 1929

Το μήνα Σεπτέμβριο του 1929 ο αμερικανικός βιομηχανικός χρηματιστηριακός δείκτης ξεκίνησε μια καταστροφική πτώση, πέφτοντας από τις 386 μονάδες δείκτη στις 40 μονάδες δείκτη τον Ιούλιο του 1932. Όπως ήταν φυσικά αναμενόμενο, αυτό συνετέλεσε στο να δημιουργηθεί η λεγόμενη «μεγάλη ύφεση» στις Η.Π.Α.

Υπήρξαν μεγάλες χρεωκοπίες εταιριών αλλά και τραπεζών, καθώς ο κόσμος φοβούμενος για τις καταθέσεις τους πήγαινε στις τράπεζες για μαζικές αναλήψεις (**bank run**). Έτσι, όπως ήταν φυσικό, ακόμα και τα φερέγγυα τραπεζικά ιδρύματα δεν κατάφεραν να ανταπεξέλθουν αυτές τις συνθήκες με αποτέλεσμα να συμβάλλουν έντονα στην ύφεση.

2.1.4 Ο Νόμος Glass Steagall - Glass Steagall Act, Η.Π.Α. 1933

Το 1933, σε απάντηση της κρίσης της «μεγάλης ύφεσης» και αναγνωρίζοντας τη σημασία της **τραπεζικής πίστης**, υπήρξαν δύο αρκετά σημαντικές προτάσεις. Η μία ήταν του Γερουσιαστή Steagall, ο οποίος πρότεινε την δημιουργία της **Ομοσπονδιακής Ασφάλισης Καταθέσεων - Federal Deposit Insurance Corporation**, ενός θεσμού δηλαδή, που θα έδιδε κρατική εγγύηση σε όλες σχεδόν τις τραπεζικές καταθέσεις με σκοπό να αποφευχθούν νέες μαζικές αναλήψεις από πανικό. Η άλλη πρόταση ήτα του Γερουσιαστή Glass, ο οποίος πρότεινε το «χτίσιμο» του **Κινέζικου Τείχους - Chinese Wall** μεταξύ της λιανικής τραπεζικής και της επενδυτικής τραπεζικής βιομηχανίας, με σκοπό την αποφυγή πληγμάτων στα καταθετικά ιδρύματα, από τις εν γένει κινήσεις του χρηματιστηρίου.

Οι κυριότερες συνέπειες από την επιβολή του νόμου αυτού, ο οποίος έμεινε γνωστός ως **Glass Steagall Act**, ήταν:

- i. η *Chase National Bank* και η *City Bank* διέκοψαν τις επενδυτικές δραστηριότητες,
- ii. η *Lehman Brothers* σταμάτησε να δέχεται καταθέσεις, και
- iii. η *J. P. Morgan* έγινε εμπορική τράπεζα και κάποιοι διευθυντές της που έφυγαν δημιούργησαν την *Morgan Stanley* μόνο σαν επενδυτική τράπεζα.

Αντίστοιχα μέτρα (δηλαδή διαχωρισμός των τραπεζών σε καταθετικά και επενδυτικά ιδρύματα) υιοθετήθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και από την Ιαπωνία, ενώ οι χώρες της Ευρώπης κράτησαν το παραδοσιακό σύστημα τραπεζών.

2.1.5 Ρυθμίσεις που δοκιμάστηκαν την δεκαετία του 1930 και 1940

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1930 και 1940 δεν υπήρξαν ριζικές ρυθμίσεις οι οποίες να έχουν ιστορική σημασία. Κυρίως συζητήθηκαν και εφαρμόστηκαν πολλοί **δείκτες φερεγγυότητας**, όπως για παράδειγμα οι δύο πιο κύριοι: *κεφάλαια προς καταθέσεις* και *κεφάλαια προς ενεργητικό*, αλλά κανένας από τους ανωτέρω δείκτες δεν επιβλήθηκε σε επίπεδο χώρας, καθώς μετά από κάποιες δοκιμές σε μικρές κλίμακες, απέτυχαν να αναγνωριστούν σαν αποτελεσματικά μέτρα για την φερεγγυότητα των τραπεζών στο σύνολό τους.

2.1.6 Συμφωνία του Bretton Woods, 1944

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι υπεύθυνοι για την ανακατασκευή της Ευρώπης θεώρησαν πως οι κυμαινόμενες νομισματικές ισοτιμίες ήταν πηγή οικονομικών ανισορροπιών οι οποίες εμπόδιζαν την αειφόρο ανάπτυξη. Έτσι, αποφασίστηκε ότι θα υπάρχει μόνο **ένα νόμισμα αναφοράς** και συγκεκριμένα αυτό ήταν το δολάριο των Η.Π.Α (USD), το οποίο ήταν **σταθερής αξίας ως προς το χρυσό** (35 USD ανά ουγκιά χρυσού) και όλα τα άλλα νομίσματα θα είχαν διακύμανση σε μια στενή λωρίδα, 1,00% ως προς αυτό. Μεγάλης σημασίας ρυθμιστικό μέτρο, είναι πως για την εποπτεία του συστήματος αυτού, εκείνη την εποχή ιδρύθηκε και το **Διεθνές Νομισματικό Ταμείο - ΔΝΤ**.

2.1.7 Αντιδράσεις της Ένωσης Αμερικανικών Τραπεζών, 1954

Στην διακήρυξή της την χρονιά αυτή, η Ένωση Αμερικανικών Τραπεζών - American Banking Association, απέρριψε την χρήση ελεγκτικών δεικτών - ratios για την χρηστή και εποικοδομητική εποπτεία των τραπεζών. Οι εποπτικοί δείκτες που αργότερα αποτέλεσαν την καρδιά της εποπτικής λειτουργίας του συμφώνου της Βασιλείας Ι, τότε χαρακτηρίστηκαν ως ανεπαρκείς από τη Ένωση Αμερικανικών Τραπεζών, στο να συλλάβουν το επίπεδο των κινδύνων που διέτρεχαν τα τραπεζικά ιδρύματα. Συνεπώς, εκείνη την περίοδο προτιμήθηκε **ο υποκειμενικός ατομικός έλεγχος των τραπεζών**, το οποίο εξηγεί και το γεγονός ότι έως και τη δεκαετία του '80, οι ελεγκτικές εργασίες βασιζόνταν στην **κατά περίπτωση εξέταση** των τραπεζών.

2.1.8 Η Συνθήκη της Ρώμης, 1957

Το έτος 1957 με την Συνθήκη της Ρώμης, έγινε το πρώτο μεγάλο και ουσιαστικό βήμα για την δημιουργία της **Ενωμένης Ευρωπαϊκής Αγοράς**. Η Συνθήκη αυτή, αποτέλεσε τον πρώτο λίθο στην προσπάθεια κατασκευής ενός **ολοκληρωμένου Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος**.

Υπογράφηκε στις 25 Μαρτίου 1957 και εφαρμόστηκε από την 1η Ιανουαρίου 1958. Με τη παρούσα συνθήκη, ιδρύθηκε η **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)**, η οποία συνένωσε 6 χώρες (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες και Λουξεμβούργο) προκειμένου να συνεργαστούν στοχεύοντας στην ολοκλήρωση και την οικονομική ανάπτυξη, μέσω του εμπορίου. Επίσης, δημιουργήθηκε μια κοινή **αγορά** βάσει της **ελεύθερης κυκλοφορίας** αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών καθώς και κεφαλαίων.

Βασικοί στόχοι της ΕΟΚ και της κοινής αγοράς ήταν αρχικά να **αλλάξει τους όρους των συναλλαγών και της παραγωγής** στην επικράτεια των 6 μελών της, καθώς και να

αποτελέσει ένα βήμα προς τα εμπρός στην προσπάθεια **στενότερης πολιτικής ενοποίησης** της Ευρώπης.

Η συνθήκη αυτή έχει τροποποιηθεί επανειλημμένα κατά την πάροδο των ετών, και σήμερα αποκαλείται «**Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης**».

2.1.9 Η Κατάρρευση της Συμφωνίας του Bretton Woods, 1973

Το έτος 1973 είναι ένα αρκετά σημαντικό έτος για την παγκόσμια οικονομία, καθώς με την κατάρρευση του συστήματος του Bretton Woods σηματοδοτήθηκε και το τέλος της χρυσής εποχής της δεκαετίας του '60. Η συμφωνία του Bretton Woods τερματίστηκε οριστικά τότε καθώς το σύστημά της είχε παγιδευτεί στο εξής παράδοξο: Εφόσον το δολάριο ήταν το παγκόσμιο νόμισμα αναφοράς, υποτίθεται πως οι Η.Π.Α έπρεπε να αμυνθούν για την ισοτιμίας δολαρίου – χρυσού, εφαρμόζοντας μία σφικτή νομισματική πολιτική. Όμως, την ίδια στιγμή έπρεπε να διαχύσουν στην παγκόσμια οικονομία μεγάλες ποσότητες δολαρίου, καθώς όπως αναφέραμε και παραπάνω, το αμερικανικό δολάριο ήταν νόμισμα διεθνών πληρωμών. Συνεπώς, τα αποθέματα των αμερικανικών δολαρίων που κατείχαν οι άλλες χώρες, ανέβηκαν από τα 12.6 δις το 1950, στα 53.4 δις το 1970, ενώ τα αποθέματα χρυσού των Η.Π.Α την ίδια περίοδο μειώθηκαν από 20 δις, σε 10 δις δολάρια. Με αυτά τα δεδομένα λοιπόν, γεννήθηκαν αμφιβολίες κατά πόσο μπορούσαν οι Η.Π.Α να διασφαλίσουν την ισοτιμία δολαρίου – χρυσού.

Η κίνηση με την οποία τερματίστηκε εν τέλει οριστικά η συμφωνία του Bretton Woods, ήταν η απόφαση του Προέδρου Νίξον, αναφορικά με την ελεύθερη διακύμανση του αμερικανικού δολαρίου, η οποία πάρθηκε του 1971 καθώς ο πόλεμος του Βιετνάμ ζύγιζε βαριά για τα αμερικάνικα ελλείματα.

Την ίδια χρονιά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε οδηγία, η οποία αποτέλεσε το πρώτο ρεαλιστικό βήμα με στόχο την απορρύθμιση του Ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα. Από εκείνη την στιγμή λοιπόν, αποφασίστηκε να εφαρμοστούν αρχές «Εθνικών Χειρισμών» που σήμαινε πως όλες οι τράπεζες που λειτουργούσαν σε μια χώρα θα υπόκειντο στους ίδιους κανόνες (ακόμα και αν τα κεντρικά τους καταστήματα βρίσκονταν σε άλλη Ευρωπαϊκή χώρα) στοχεύοντας έτσι σε ένα επίπεδο ίσης μεταχείρισης. Παρόλα αυτά, ο συναγωνισμός παρέμεινε περιορισμένος, καθώς οι κανόνες για τις κεφαλαιακές μεταφορές παρέμεναν αρκετά αυστηροί.

2.1.10 Η Κρίση της Τράπεζας Herstatt, 1974

Στα μέσα του 1974, ξέσπασαν δύο κρίσιμες τραπεζικές κρίσεις, τόσο η χρεοκοπία της αμερικανικής τράπεζας Franklin National, όσο και το τέλος της γερμανικής τράπεζας Herstatt. Οι κρίσεις αυτές συντέλεσαν σημεία αναφοράς, στην ερώτηση: «**τελικά η κεντρική τράπεζα της εκάστοτε χώρας, πρέπει να παίξει το ρόλο του δανειστή της ύστατης ανάγκης, ή όχι;**». Η έννοια αυτή προσδιορίζεται ως η μεσολάβηση από την κεντρική τράπεζα μιας χώρας ως προς την προσωρινή παρέμβαση στα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας της, τα οποία αντιμετωπίζουν έλλειψη ρευστότητας, με στόχο όχι μόνο την **αυτοτελή τους στήριξη**, αλλά και τη **διασφάλιση της αξιοπιστίας του όλου εγχώριου τραπεζικού συστήματος**.

Στην περίπτωση της τράπεζας Hersatt, η γερμανική κεντρική τράπεζα, υπήρξε διστακτική στο να αναλάβει το ρόλο του δανειστή, και η συνέπεια της απόφασής της είχε αντίκτυπο μέχρι και στις Η.Π.Α., αφού με το κλείσιμο της τράπεζας Herstatt, σχεδόν προκλήθηκε και κατάρρευση του αμερικανικού συστήματος διατραπεζικών εκκαθαρίσεων (Μελάς, 2011).

2.1.11 Εξέλιξη του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Τομέα

Το επόμενο βήμα της κατασκευής του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Τομέα ήταν η νέα οδηγία που καθιέρωνε την αρχή της εποπτείας στην χώρα που εδρεύει η μητρική της κάθε τράπεζας. Έτσι, ο έλεγχος και η εποπτεία των τραπεζών που λειτουργούσαν σε διάφορες χώρες, σταδιακά μεταφέρθηκαν από την χώρα υποδοχής (φιλοξενούσα) στην χώρα της μητρικής εταιρίας.

2.1.12 Η δεκαετία του '70, οι σημαντικές στιγμές της για την παγκόσμια οικονομία

Μεταξύ του 1973 και του 1981 το παγκόσμιο οικονομικό κλίμα ήταν πολύ κακό. Ο **πληθωρισμός** έτρεχε με περίπου 10%, με μια μέση παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη λίγο κάτω από 2.5%. Διαδοχικές **πετρελαϊκές κρίσεις** ανέβασαν την τιμή του βαρελιού από τα 2 αμερικανικά δολάρια το 1970, στα 40 αμερικανικά δολάρια το 1980.

Οι **κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες** δημιουργούσαν διαταραχές στις οικονομικές αγορές, καθώς τόσο αυτές όσο και **τα επιτόκια**, προσέλκυαν ένα μεγάλο αριθμό μη-τραπεζικών ιδρυμάτων – Non-bank Financial Institutions, τα οποία άρχισαν να ανταγωνίζονται ευθέως με τις τράπεζες.

Την ίδια στιγμή υπήρξαν ραγδαίες εξελίξεις και στην κεφαλαιαγορά σαν **εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης**, οδηγώντας έτσι τις εταιρίες σε πολλές επιλογές, με αποτέλεσμα την περαιτέρω διαμεσολάβηση. Αυτά ήταν πολύ άσχημα νέα όχι μόνο για το ενεργητικό των τραπεζών, αφού **οι εταιρίες δεν εξαρτιούνταν πλέον μόνο από τα τραπεζικά δάνεια**, αλλά και για το παθητικό των τραπεζών καθώς οι καταθέτες μπορούσαν να επενδύσουν σε αμοιβαία κεφάλαια (καταθετικά, χρηματιστηριακά, ομολογιακά κ.λπ.) **μειώνοντας τους καταθετικούς τους λογαριασμούς** στην τράπεζα. Με αυτό τον τρόπο τα περιθώρια κερδών των τραπεζών μειώθηκαν και τα κόστη χρηματοδότησής τους ανέβηκαν. Συνεπώς, ψάχνοντας για προσοδοφόρες επενδύσεις και αποδόσεις, δημιουργήθηκαν δύο νέες τάσεις.

Η πρώτη τάση ήταν **οι επενδύσεις στην κτηματαγορά** χορηγώντας αφειδώς στεγαστικά και κτηματικά δάνεια. Η δεύτερη τάση ήταν αυτή του να δανείζουν ή να αγοράζουν **ομόλογα αναπτυσσομένων χωρών** οι οποίες αύξαναν τον δανεισμό τους επειδή είχαν πληγεί από την πετρελαϊκή κρίση. Αυτό λοιπόν που επί χρόνια υπήρξε μια προστατευμένη και σταθερή τραπεζική βιομηχανία με νόμιμες, καλές αποδόσεις επιτοκίων στις καταθέσεις που διασφάλιζαν πλούσια περιθώρια κέρδος, ήταν τώρα στα πρόθυρα της κατάρρευσης.

Ο συνδυασμός αδύνατων οικονομιών, έντονα κυμαινόμενου οικονομικού περιβάλλοντος και αυξημένου ανταγωνισμού έδωσε στις τράπεζες μεγάλη πίεση. Η μόνη δυνατή απάντηση των τραπεζών ήταν **η απορρύθμιση**. Στα τέλη του 1970 οι εποπτικές αρχές των χωρών, άρχισαν να **φιλελευθεροποιούν τον τραπεζικό τους τομέα** για να επιτρέψουν στα τραπεζικά ιδρύματα να αναδιοργανωθούν και να αντιμετωπίσουν την νέα απειλή.

Η απορρύθμιση καθ' αυτή δεν είναι κακό μέτρο, καθώς σε πολλές χώρες υπήρχε πολύ προστατευμένος τραπεζικός τομέας, με αποτέλεσμα οι χρηματοδοτήσεις να μην κατευθύνονταν σε πιο κερδοφόρες (και συνεπώς μεγαλύτερου ρίσκου) επενδύσεις, το οποίο είχε ως συνέπεια την καθήλωση της ανάπτυξης. Όμως, σε πολλές περιπτώσεις, τα κύματα των απορρυθμίσεων έγιναν σε περιβάλλοντα που ούτε οι επόπτες – ελεγκτές αλλά ούτε και οι διοικήσεις των τραπεζών είχαν τα απαραίτητα εργαλεία και τις απαραίτητες δεξιότητες για να εισέλθουν στην μεταβατική αυτή διαδικασία. Έτσι, το μέτρο της απορρύθμισης, έγινε μια ωρολογιακή βόμβα που επρόκειτο να πυροδοτήσει μελλοντικές κρίσεις, ιδιαίτερα συνοδευόμενη από «**φούσκες ενεργητικού – asset bubbles**».

2.1.13 Οι ανησυχητικές εξελίξεις στις Η.Π.Α, 1979-1987

Το 1979 στις Η.Π.Α το Νομισματικό Εποπτικό Γραφείο - Office of the Comptroller of the Currency άρχισε να ανησυχεί για την ποσότητα των δανείων στις αναπτυσσόμενες χώρες, κι έτσι **επέβαλλε όριο 10%** στην έκθεση ενός δανειστή σε σχέση με τα κεφάλαιά του και τα αποθεματικά του.

Το 1980 ήταν η χρονιά που **ξεκίνησε η κρίση των Αμερικανικών Τραπεζικών Ιδρυμάτων τα οποία ασχολούνταν με τις αποταμιεύσεις και τα δάνεια** – US Savings and Loans (S&L), η οποία κράτησε περίπου δέκα χρόνια. Τα S&L ήταν ένας τραπεζικός θεσμός που αναπτύχθηκε ραγδαία μετά το 1929. Η βασική τους εργασία ήταν να προσφέρουν μακροπρόθεσμα ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια σταθερού επιτοκίου, τα οποία θα χρηματοδοτούσαν με βραχυπρόθεσμες καταθέσεις. Τα ενυπόθηκα δάνεια εν γένει, είχαν χαμηλό προφίλ πιστωτικού κινδύνου και τα επιτοκιακά περιθώρια ήταν αρκετά μικρά εξαιτίας ενός ομοσπονδιακού νόμου ο οποίος περιόριζε το ύψος των επιτοκίων των καταθέσεων. Όμως, το ταραγμένο οικονομικό περιβάλλον της δεκαετίας του 1980 άλλαξε κατά πολύ την κατάσταση με συνέπεια το 1980 τα χαρτοφυλάκια των ενυπόθηκων δανείων να επιτυγχάνουν επιτόκια της τάξης του 9%, ενώ ο πληθωρισμός έτρεχε με 12% και τα κυβερνητικά ομόλογα με 11%. Τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων – money market funds να αυξάνουν το ενεργητικό τους από 9 δις δολάρια το 1978 σε 188 δις δολάρια το 1981 που σήμαινε πως τα S&L απέκτησαν σοβαρό **χρηματοδοτικό πρόβλημα**. Τότε λοιπόν ήταν που αποφασίστηκε από τις αρχές η κατάργηση του μέγιστου επιτοκίου που προσφερόταν στις καταθέσεις, έτσι τα S&L άρχισαν να **επενδύουν σε πιο ριψοκίνδυνα στοιχεία** ενεργητικού όπως γη, κατασκευές, ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης – junk bonds, με αποτέλεσμα να ακολουθήσουν αναπόφευκτες βλαβερές συνέπειες.

Ένα μόλις έτος μετά, το 1981 οι αμερικανικές αρχές βλέποντας τον τραπεζικό τομέα να πλήγεται, θεσμοθέτησαν για πρώτη φορά ένα **κεφαλαιακό δείκτη σε ομοσπονδιακό επίπεδο**. Άρχισε να απαιτείται η ύπαρξη κάποιου επιπέδου σε δείκτη μόχλευσης των ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή του αποθεματικού για τις κεφαλαιακές και δανειακές ζημιές σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού.

Το 1982 το Μεξικό ανακοινώνει επίσημα πως δεν μπορούσε να αποπληρώσει τα 80 δις δολάρια χρέος του, ενώ έως και το 1983, άλλες 27 συνολικά χώρες αναδιάρθρωσαν το συνολικό χρέος τους ύψους 239 δις δολαρίων. Παρά την επιβολή του ορίου του 10% στην έκθεση ενός δανειστή σε σχέση με τα κεφάλαια και τα αποθεματικά του η οποία ξεκίνησε το 1979, η ύπαρξη πολλών δημοσίων οικονομικών μονάδων σε αυτές τις χώρες, συνέβαλε στο γεγονός πως η συνολική έκθεση σε αυτά τα χρέη, ήταν εν τέλει πολύ μεγαλύτερη. Έτσι, με στόχο την αποφυγή των πολυάριθμων τραπεζικών χρεωκοπιών, οι αμερικανικές αρχές

αποφάσισαν τη σταδιακή **διαγραφή των κακών δανείων**, η οποία συνολικά πήρε γύρω στα 10 χρόνια στις τράπεζες για να καθαρίσουν τους ισολογισμούς τους. Προς το τέλος της δεκαετίας του '80 οι Η.Π.Α βοήθησαν αυτές τις χώρες σε σχέση με το χρέος τους, με την έκδοση των Brady Bonds (ομολόγων που ονομάστηκαν από τον τότε Υπουργό Εξωτερικών των Η.Π.Α. Brady) και το αποτέλεσμα αυτών ήταν πως οι περισσότερες χώρες, όπως για παράδειγμα και το Μεξικό, βοηθήθηκαν πολύ και ξεπλήρωσαν τα χρέη τους.

Το 1984 χρεωκόπησαν αρκετές τράπεζες ως απόρροια της μεγάλης έκθεσής τους στον ενεργειακό τομέα, σε συνδυασμό με τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις. Η πιο γνωστή χρεωκοπία είναι αυτή της Continental Illinois Bank όπου η σωτηρία της επήλθε μετά την κρατικοποίηση της.

Δύο χρόνια αργότερα, το 1986, επήλθε και το τελικό χτύπημα για τα S&L ιδρύματα, εξαιτίας μιας **τροποποίησης της οικονομικής αντιμετώπισης των ενυπόθηκων δανείων**. Όπως ήταν λογικό, η πλειοψηφία των S&L ιδρυμάτων χαρακτηρίστηκε ως αφερέγγυα, και για να ξεπεραστεί η κρίση αυτή, το κράτος αναγκάστηκε να χαρακτηριστεί ως εγγυητής των καταθέσεων, να αγοράσει τα S&L ιδρύματα και εν συνεχεία να τα πουλήσει σε διάφορους τραπεζικούς ομίλους, όμως έως το 1990 μόνο τα μισά ιδρύματα επέζησαν.

Κάποια από τα ανωτέρω στάθηκαν ως αίτια και αφορμές για το ξέσπασμα του **παγκόσμιου κραχ των χρηματιστηρίων**, το οποίο έμεινε γνωστό στην ιστορία ως «Μαύρη Δευτέρα – Black Monday 19-10-1987» όπου ο δείκτης Dow Jones έχασε σε μια ημέρα 22.7%.

2.1.14 Η Ισπανική Κρίση, 1983

Στην Ισπανία, από τη δεκαετία του '60 δόθηκαν πολλές τραπεζικές άδειες σε επιχειρηματίες οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τα κεφάλαια των τραπεζών τους για να χρηματοδοτούν τις επιχειρήσεις τους. Το κρατικό θεσμικό πλαίσιο ήταν αδύναμο όχι μόνο ως προς τα **αμφιβόλου ποιότητας κεφάλαια** και την κατεύθυνσή τους, αλλά και ως προς τον **λανθασμένο τρόπο που σχηματιζόνταν οι προβλέψεις**. Το 1983 ξέσπασε σοβαρή κρίση στο Ισπανικό τραπεζικό σύστημα, καθώς ήταν αναμενόμενη συνέπεια της τακτικής αυτής οι πολυάριθμες τραπεζικές χρεωκοπίες, με πιο γνωστή αυτή της Romasa Group, ενός ομίλου που έλεγχε 20 τράπεζες και άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, η χρεωκοπία του οποίου είχε ως αποτέλεσμα σοβαρές **συστημικές επιπτώσεις**. Έτσι, η κυβέρνηση αναγκάστηκε κι έβαλε νέα κεφάλαια από τους φορολογούμενους πολίτες της, τιμωρώντας τους μετόχους και δημιουργώντας πολλές κρατικοποιήσεις στον τραπεζικό τομέα. Παρατηρείται λοιπόν κι εδώ πως η ρίζα του προβλήματος είναι η **κακή διαχείριση λόγω ελλιπής εμπειρίας**, η οικονομική αδυναμία, ο **ανεπαρκής θεσμικός έλεγχος** αλλά και το **ατελές κανονιστικό πλαίσιο ως προς την τραπεζική εποπτεία**.

Δύο χρόνια μετά την κρίση, το 1985 οι ισπανικές αρχές έθεσαν **νέα κριτήρια** για την λήψη τραπεζικών αδειών που είχαν σχέση με την εμπειρία, ανεξαρτησία και ακεραιότητα. Αναθεωρήθηκαν **νέοι κανόνες ως προς τον σχηματισμό προβλέψεων και ως προς τα ύψη των κεφαλαίων καθώς και δημιουργήθηκαν νέοι δείκτες αναφορικά με τα επίπεδα ρίσκου**.

2.1.15 Η πιο σημαντική χρονιά των ευρωπαϊκών τραπεζικών ρυθμίσεων, 1988

Το 1988 εκδόθηκε οδηγία από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την κατασκευή μιας μοναδικής Ευρωπαϊκής αγοράς για τον χρηματοοικονομικό τομέα, η αλλιώς οδηγία για την **φιλελευθεροποίηση των κεφαλαιακών ροών**. Έντεκα χώρες (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α και Λουξεμβούργο) συναντήθηκαν στην πόλη Βασιλεία της Ελβετίας. Η πρωτοβουλία τους αφορούσε το σκοπό να καθοριστεί **ο ρόλος των Εποπτικών και Ελεγκτικών Αρχών** στις περιπτώσεις των Διεθνών Τραπεζικών Ομίλων ώστε να διασφαλίσουν ότι δεν θα αποφεύγουν την **εφαρμογή εποπτικών μέτρων** καθώς και να προωθήσουν **συνθήκες τίμιου και ισότιμου ανταγωνισμού**. Την ίδια χρονιά λοιπόν εξέδωσαν μια **μελέτη αναφοράς** η οποία καλείται «**The 1988 Basel Capital Accord – Η Συνθήκη της Βασιλείας**», η οποία μετά από λίγα χρόνια αποτέλεσε την βάση των Εθνικών Κανονισμών για περισσότερες από 100 χώρες. Η συγκεκριμένη συνθήκη – συμφωνία αυτή θα αναλυθεί εκτενέστερα παρακάτω.

Τέλος, την επόμενη χρονιά, μία ακόμα τραπεζική οδηγία από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή επαναβεβαίωσε το Ευρωπαϊκό μοντέλο για τον **μη-διαχωρισμό** επενδυτικών και εμπορικών τραπεζών και διαχώρισε την **εποπτική λειτουργία μεταξύ της πάτριας χώρας** όπου εδρεύει το μητρικό τραπεζικό ίδρυμα (κι αυτό για θέματα φερεγγυότητας), **και της χώρας υποδοχής** (κι αυτό για θέματα ρευστότητας, νομισματική πολιτικής και διαφήμισης).

2.1.16 Τραπεζικά προβλήματα διεθνή επίπεδο, 1990-1999

Το 1991 υπήρξαν τραπεζικά προβλήματα στην **Ισπανία** εξαιτίας της αύξησης των επιτοκίων.

Την ίδια χρονιά στην **Νορβηγία** (χώρα που έκανε εξαγωγές πετρελαίου) λόγω της πτώσης των τιμών του πετρελαίου και των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν στις τράπεζες υπήρξε κυβερνητική παρέμβαση και το 85% του τραπεζικού τομέα πέρασε σε κρατικό έλεγχο.

Στην **Σουηδία**, εξαιτίας του σκασίματος της φούσκας των ακινήτων, δύο από τις έξι μεγαλύτερες τράπεζες που λειτουργούσαν χρειάστηκαν κρατική βοήθεια για την αποφυγή συστημικού κινδύνου.

Στην **Ελβετία** για παρόμοιους λόγους με αυτούς της Σουηδίας, περίπου το 50% των περιφερειακών τραπεζών δεν άντεξαν και συνεπώς εξαφανίστηκαν.

Το 1992, η Συμφωνία της Βασιλείας που **δεν ήταν** δεσμευτική εφαρμόστηκε από την πλειοψηφία των συμμετεχουσών χωρών.

Ωστόσο, η **Ιαπωνία** ήταν η μόνη που αιτήθηκε μεγαλύτερη περίοδο μετάβασης καθώς αντιμετώπιζε μεγάλα προβλήματα ο τραπεζικός της τομέας. Μάλιστα συνέχισε να υποφέρει έως και το 1994, με αποτέλεσμα το κράτος όχι μόνο να εγγυηθεί τις καταθέσεις για να αποφευχθεί το bank-run, αλλά και να αναλάβει την διαχείριση αμφιβόλου ποιότητας στοιχείων ενεργητικού. Συνεπώς, κατά την επόμενη χρονιά το αποτέλεσμα ήταν αποδοκιμαστικό καθώς οι φορολογούμενοι πολίτες της Ιαπωνίας εξόφλησαν με τα χρήματα τους την αδεξιότητα των χειρισμών των τραπεζικών ομίλων στον δανεισμό, τόσο σε κατασκευαστές όσο και σε ασχολούμενους με την αγορά ακινήτων (Real Estate).

Την ίδια περίοδο η **Βρετανική** τράπεζα Barrings, εξαιτίας **κακών χειρισμών** ενός διαπραγματευτή παραγώγων της, του Nick Leeson στην Σιγκαπούρη, **σε συνδυασμό με**

άλλες λειτουργικές αβλεψίες του ρίσκου της τράπεζας (θέματα που δεν είχαν συζητηθεί το 1988 στην Βασιλεία), «κατάφερε» κάνοντας απερίσκεπτες κινήσεις στην αγορά χρηματιστηριακών παραγώγων, να χάσει τρεις φορές το κεφάλαιο της τράπεζας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση όμως, θεωρήθηκε πως η τράπεζα δεν αποτελούσε συστημικό κίνδυνο και συνεπώς **δεν ζητήθηκαν χρήματα από τους φορολογούμενους**. Το παράδοξο είναι πως το συγκεκριμένο ίδρυμα επωλήθη για 1 λίρα Αγγλίας.

Το έτος 1988 υπήρξε η μεγαλύτερη χρεοκοπία στην **ιαπωνική** τραπεζική ιστορία – αυτή της LTCB (Long Term Credit Bank) η οποία αποτέλεσε την έσχατη αφορμή για την καθολική **τροποποίηση της νομοθεσίας**.

Τέλος, το 1999, δημιουργήθηκε το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα (Ευρώ – Euro – €). Εκείνο το διάστημα, ακολουθώντας μια αμετάκλητα ορισμένη ισοτιμία, όλες οι χρηματαγορές και οι κεφαλαιαγορές εισήλθαν στο νέο αυτό νόμισμα.

2.1.17 Η Μεγαλύτερη Χρεωκοπία της Ιστορίας, η κρίση της Lehman Brothers, 2008

Το έτος 2008 υπήρξε σταθμός στην ιστορία των τραπεζικών χρεοκοπιών. Παρόλες τις έως τότε προσπάθειες για διαφάνεια, αξιοπιστία, χρηστή διαχείριση κεφαλαίων και ορθό εποπτικό έλεγχο των τραπεζών, ήρθε η χρεοκοπία της Lehman Brothers με τρόπο εκκωφαντικό και αποκάλυψε πολλές από τις έως τότε αδυναμίες του συστήματος και έδειξε παράλληλα ότι υπάρχουν πολλά μέτρα που πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή.

Η πορεία της Lehman Brothers μέχρι την κρίση

Η επενδυτική αυτή τράπεζα ψάχνοντας μεγάλες αποδόσεις είχε μπει δυναμικά στον χώρο των ενυπόθηκων δανείων μειωμένης εξασφάλισης, υποτιμώντας τους διάφορους ενδεχόμενους κινδύνους.

Η αγορά των ακινήτων όμως εκείνη την εποχή ξεκίνησε να έχει μια μεγάλη κάμψη με αποτέλεσμα την μείωση της αξίας των ακινήτων και συνεπώς της αξίας των ενυπόθηκων δανείων και των παραγώγων της όπου είχε εκτεθεί η Lehman.

Έτσι, όπως ήταν φυσικό δημιουργήθηκε ζημιά στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας του οποίου οι διαχειριστές περιμένοντας να την αγορά των ακινήτων να ανακάμψει, προσπαθούσαν με λογιστικά κενά, να καλύψουν τις απώλειες. Γι' αυτό, με σκοπό να διατηρήσουν την άριστη αξιολόγηση AAA από τους οίκους αξιολόγησης, έκαναν διαδοχικές συμφωνίες επαναγοράς (repos-repurchase agreements) των ενυπόθηκων δανείων με μετρητά, αξίας 50 δις δολαρίων, παρουσιάζοντας τα μετρητά αυτά σαν προϊόν πώλησης στις οικονομικές τους καταστάσεις και την μη-αναφορά σε αυτές των τοξικών ομολόγων.

Η μέθοδος αυτή όμως δεν μπορούσε να συνεχιστεί καθώς η ύφεση στην αγορά ακινήτων συνεχιζόταν και μια μέρα «έσκασε» προκαλώντας πανικό όχι μόνο στις Η.Π.Α αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο, εξαιτίας της αλληλεξάρτησης των τραπεζικών συστημάτων και οικονομιών.

Για να αποφευχθεί ο συστημικός αυτός κίνδυνος, οι Η.Π.Α ξόδεψαν 700 δις δολάρια από τους φορολογούμενους κάτω από το πρόγραμμα TARP (Troubled Asset Relief Program) για να διασώσουν όλες τις τράπεζες που είχαν συναλλαγές με την Lehman Brothers, χωρίς όμως να διασώσουν την τελευταία.

Έτσι αποκαλύφθηκε με κραυγαλέο και δαπανηρό τρόπο ότι υφίστανται ακόμα πολλές αδυναμίες στην τραπεζική εποπτεία και ότι νέα, ίσως πιο αυστηρά μέτρα θα πρέπει να τεθούν σε ισχύ, ώστε να υπάρξει ένας σωστός εποπτικός έλεγχος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Οι συνέπειες της κρίσης της Lehman Brothers

Η κρίση του 2008 είχε τεράστιες συνέπειες τόσο σε τραπεζικά ιδρύματα όσο και στις χώρες όπου αυτά προσέφεραν τις υπηρεσίες τους, καθώς οι κρίσεις έχουν και την ιδιότητα να αποκαλύπτουν και να μεγεθύνουν τις εν γένει οικονομικές αδυναμίες που έρχονται στην επιφάνεια λόγω της έντονης αλληλεξάρτησης των τραπεζικών συστημάτων και οικονομιών.

Στις **Η.Π.Α** εξαιτίας της κατοχής των ομολόγων της Lehman Brothers μια ιστορική τράπεζα, η City Bank, κρατικοποιήθηκε αφού η μετοχή της από 50 δολάρια κατέρρευσε στο 1 δολάριο.

Η **Ισπανία** αναγκάστηκε να πάρει σοβαρά μεταρρυθμιστικά μέτρα, ενώ η **Πορτογαλία** να μπει σε μνημόνιο.

Η **Ιρλανδία** και η **Ισλανδία** εξαιτίας του πολύ μοχλευμένου τραπεζικού συστήματος, δεν μπόρεσαν να αντέξουν στο κλίμα δυσπιστίας που υπήρχε μετά την κρίση του 2008. Το αποτέλεσμα ήταν η Ιρλανδία να χρησιμοποιήσει χρήματα των φορολογουμένων για να διασώσει τις τράπεζές της ενώ η Ισλανδία να αφήσει τις τράπεζές της να χρεοκοπήσουν δημιουργώντας σοβαρά οικονομικά προβλήματα στους πελάτες της, όπου ανάμεσα σε αυτούς ήταν πολλοί δήμοι του Λονδίνου και άλλα νομικά και φυσικά πρόσωπα που έχασαν τις καταθέσεις που είχαν σ' αυτές, εξαιτίας των υψηλών δελεαστικών επιτοκίων τους. Η Ιρλανδία μπήκε σε μνημόνιο και όπως η Πορτογαλία και η Ισλανδία, καθώς ζήτησαν βοήθεια από το ΔΝΤ.

Μετά το 2008 άλλες δύο χώρες ζήτησαν βοήθεια από το ΔΝΤ καθώς αποκαλύφθηκαν οι αδυναμίες τους. Όπως για παράδειγμα η **Κύπρος**, όπου στην περίπτωση της οι τράπεζές της προσέφεραν μεγάλα επιτόκια για να προσελκύσουν κεφάλαια (κυρίως Ρωσικά). Η κρίση στην Κύπρο αντιμετωπίστηκε με κούρεμα καταθέσεων (bail in) και μνημόνιο μεταρρυθμίσεων.

Τέλος, ξεχωριστή ήταν η περίπτωση της **Ελλάδας** όπου την περίοδο αυτή κατέρρευσαν τα κρατικά ομόλογά της εκτινάσσοντας τα επιτόκια δανεισμού της χώρας στα ύψη, δημιουργώντας προβλήματα στις τράπεζές τις, οι οποίες ανακεφαλαιοποιήθηκαν αρκετές φορές. Η αδυναμία της Ελλάδος όσον αφορά τα δίδυμα οικονομικά της ελλείματα (δημοσιονομικό κι ισοζυγίου πληρωμών) αποκαλύφθηκε σαν συνέπεια της κρίσης και δημιούργησε την οικονομική και τραπεζική κρίση. Έτσι, η χώρα μας μη μπορώντας να δανειστεί από τις αγορές, κατέφυγε τόσο στο ΔΝΤ όσο και στους Ευρωπαϊκούς εταίρους της. Και τα δάνεια τα οποία έλαβε, είχαν ως αντάλλαγμα μεταρρυθμίσεις που της επιβλήθηκαν από τους δανειστές της με την μορφή μνημονίου.

Κεφάλαιο 3 – Το Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Σύστημα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ΕΚΤ (ECB-European Central Bank) ιδρύθηκε το 1998 με αρχικό μετοχικό κεφάλαιο ύψους 5 δις ευρώ, το οποίο προσέφεραν οι Εθνικές Κεντρικές τράπεζες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δηλαδή όχι μόνο των χωρών που συμμετέχουν στο ευρώ. Η ΕΚΤ διαχειρίζεται την νομισματική πολιτική της Ευρωζώνης που είναι μία από τις μεγαλύτερες νομισματικές ζώνες στον κόσμο. Έτσι η ΕΚΤ θεωρείται μία από τις σημαντικότερες κεντρικές τράπεζες στον κόσμο μαζί με την Κεντρική Τράπεζα της Ιαπωνίας, Ελβετίας, Ηνωμένου Βασιλείου και φυσικά των Η.Π.Α (FED).

3.1 Ο Ρόλος της ΕΚΤ

Η κύρια αρμοδιότητα της ΕΚΤ είναι η εν γένει σταθερότητα της νομισματικής πολιτικής των χωρών της Ευρωζώνης καθώς και κάποιων βασικών οικονομικών μεγεθών όπως είναι ο πληθωρισμός (ο οποίος για παράδειγμα, βάσει του καταστατικού της μπορεί να βρίσκεται σε ένα επιθυμητό επίπεδο κάτω του 2% αλλά όχι μακριά από αυτό για να μην υπάρχει ούτε μεγάλος πληθωρισμός ούτε αποπληθωρισμός) και τα επιτόκια.

Επιπροσθέτως, μία ακόμα σημαντική αρμοδιότητα της ΕΚΤ είναι ο ενεργός της ρόλος στο Ευρωσύστημα. Το τελευταίο, καλείται η ηγεσία της ΕΚΤ κατά τη συνεργασία της με τις κεντρικές τράπεζες όλων των χωρών της Ε.Ε., καθώς όλες μαζί αποτελούν το ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών.

Οι κύριες εργασίες της ΕΚΤ για την εύρυθμη λειτουργία της και για την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων της, είναι:

- Α. Ο καθορισμός των επιτοκίων με τα οποία δανείζονται οι εμπορικές τράπεζες στην Ευρωζώνη ελέγχοντας έτσι την προσφορά του χρήματος και τον πληθωρισμό.
- Β. Η διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της Ευρωζώνης και η αγορά ή η πώληση συναλλάγματος ώστε να διατηρούνται σταθερές οι συναλλαγματικές ισοτιμίες.
- Γ. Η διασφάλιση της κατάλληλης εποπτείας των χρηματοπιστωτικών αγορών και ιδρυμάτων από τις εθνικές αρχές και η επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών.
- Δ. Η μέριμνα για την ασφάλεια και την ευρωστία του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος.
- Ε. Η εξουσιοδότηση στις χώρες της Ευρωζώνης να εκδίδουν χαρτονομίσματα του ευρώ.
- ΣΤ. Η παρακολούθηση των τάσεων των τιμών και η αξιολόγηση των κινδύνων που προκύπτουν για την σταθερότητά τους.

3.2 Η Σύμβαση της ΕΚΤ

Νόμιμος εκπρόσωπος της ΕΚΤ σε υψηλού επιπέδου διεθνείς συνεδριάσεις, είναι ο Πρόεδρος της.

Τα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ είναι τα ακόλουθα τρία:

- A. **Το Διοικητικό Συμβούλιο:** Αποτελείται από την εκτελεστική επιτροπή (έξι μέλη) και τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της Ευρωζώνης.
Το ΔΣ αξιολογεί τις οικονομικές και νομισματικές εξελίξεις, διαμορφώνει την νομισματική πολιτική της Ευρωζώνης και καθορίζει τα επιτόκια δανεισμού που επιβάλλει η κεντρική τράπεζα στις εμπορικές τράπεζες.
- B. **Η Εκτελεστική Επιτροπή:** Αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τέσσερα άλλα μέλη που διορίζονται για οχτώ χρόνια από τους ηγέτες των χωρών της Ευρωζώνης.
Ασχολείται με την καθημερινή λειτουργία της ΕΚΤ, εφαρμόζει την νομισματική πολιτική, διαχειρίζεται τις τρέχουσες υποθέσεις, προετοιμάζει τις συνεδριάσεις του ΔΣ και ασκεί εξουσίες που της έχει αναθέσει το ΔΣ.
- Γ. **Το Γενικό Συμβούλιο:** Απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και του Διοικητές των κεντρικών τραπεζών όλων των χωρών της Ε.Ε.
Ο ρόλος του ΓΣ είναι περισσότερο συμβουλευτικός και συντονιστικός. Συμμετέχει και βοηθάει στην προετοιμασία προσχώρησης νέων χωρών στην Ευρωζώνη.

3.3 Εταιρική διακυβέρνηση ΕΚΤ

Η εταιρική διακυβέρνηση της ΕΚΤ, εκτός από τα ανωτέρω όργανα λήψης αποφάσεων, περιλαμβάνει και διάφορα επίπεδα τόσο εξωτερικού όσο και εσωτερικού ελέγχου, τα οποία έχουν ως εξής:

- A. **Την Επιτροπή Επιθεώρησης:** Η επιτροπή αυτή απαρτίζεται από τον πρόεδρό της και τέσσερα (4) ακόμη μέλη και ο ρόλος της είναι να επικουρεί το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, που αφορούν:
- την ακεραιότητα των χρηματοοικονομικών στοιχείων,
 - την επίβλεψη των εσωτερικών ελέγχων,
 - τη συμμόρφωση με τους εφαρμοστέους νόμους, κανονισμούς και κώδικες συμπεριφοράς, καθώς και
 - την άσκηση των λειτουργιών επιθεώρησης, όπως αυτά ορίζονται στο έγγραφο σχετικά με τα καθήκοντα της Επιτροπής Επιθεώρησης.
- B. **Την Επιτροπή Εσωτερικών Επιθεωρητών:** Η επιτροπή αυτή
- συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του Ευρωσυστήματος και του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (αναλύεται παρακάτω),
 - παρέχει ελεγκτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ανεξάρτητη και αντικειμενική βάση με σκοπό την προσφορότερη και αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων και δραστηριοτήτων της ΕΚΤ, του Ευρωσυστήματος και του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού,
 - λογοδοτεί στα προαναφερθέντα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ,
 - είναι αρμόδια για την εκπόνηση και την εφαρμογή του σχεδίου επιθεώρησης του Ευρωσυστήματος και του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, και
 - καθορίζει κοινά πρότυπα για τη διεκπεραίωση του ελεγκτικού έργου εντός του Ευρωσυστήματος και του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού.
- Γ. **Τα εξωτερικά επίπεδα ελέγχου:** Βάσει του καταστατικού του Ευρωσυστήματος, προβλέπονται δύο εξωτερικά επίπεδα ελέγχου:

- Αυτό των εξωτερικών ελεγκτών, οι οποίοι ελέγχουν του ετήσιους λογαριασμούς της ΕΚΤ και
- Αυτό του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο εξετάζει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης της ΕΚΤ.

Δ. Τα εσωτερικά επίπεδα ελέγχου:

- Εσωτερική επιθεώρηση, η διεύθυνση της οποίας λειτουργεί υπό την άμεση ευθύνη της Εκτελεστικής Επιτροπής.
- Διάρθρωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου
- Πλαίσιο δεοντολογίας το οποίο ορίζει κανόνες δεοντολογίας και κατευθυντήριες αρχές ώστε να διασφαλίζεται ο μέγιστος βαθμός ακεραιότητας, ικανότητας, αποτελεσματικότητας και διαφάνειας κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων.
- Κώδικας Συμπεριφοράς για τα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου της ΕΚΤ.
- Αρχή αρμόδια για τον προϋπολογισμό, η Επιτροπή Προϋπολογισμού επικουρεί το Διοικητικό Συμβούλιο σε θέματα που σχετίζονται με τον προϋπολογισμό της ΕΚΤ.
- Υπεύθυνος προστασίας δεδομένων, ο οποίος έχει διοριστεί από την Εκτελεστική Επιτροπή από την 1η Ιανουαρίου 2002.

Ε. Την πρόληψη της απάτης στο εσωτερικό της ΕΚΤ και κανόνες που ισχύουν για τις έρευνες της OLAF

3.4 Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (ΕΕΜ)

Την απαρχή μιας νέας εποχής για το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα αποτέλεσε η έναρξη λειτουργίας του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM - Single Supervisory Mechanism) στις 4 Νοεμβρίου 2014. Στον ΕΕΜ συμμετέχουν υποχρεωτικά τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης, ενώ τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να συμμετέχουν μέσω της καθιέρωσης της «στενής συνεργασίας» των εθνικών εποπτικών αρχών τους με την ΕΚΤ.

Ο ΕΕΜ συστάθηκε με τον Κανονισμό 1024/2013 του Συμβουλίου για την ανάθεση στην ΕΚΤ ειδικών καθηκόντων σχετικά με την προληπτική εποπτεία των ακόλουθων οντοτήτων που εδρεύουν στα συμμετέχοντα κράτη-μέλη:

- πιστωτικά ιδρύματα,
- χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών (financial holding companies),
- μεικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών (mixed financial holding companies),
- υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε μη συμμετέχοντα κράτη-μέλη.

Η άμεση εποπτεία των 123 συστημικά σημαντικών ευρωπαϊκών τραπεζών και των θυγατρικών τους (οι οποίες διαθέτουν στοιχεία ενεργητικού άνω των 30 δισ. € ή αυτές που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 20% του ΑΕΠ της χώρας προέλευσής τους), ανατέθηκε στην ΕΚΤ προς την οποία οφείλουν οι τράπεζες αυτές να εκπληρώνουν τις απαιτήσεις για την προληπτική τους εποπτεία. Οι λοιπές λιγότερο σημαντικές τράπεζες (περίπου 3.500 στο σύνολο) εποπτεύονται από τις εθνικές τους εποπτικές αρχές, οι οποίες είναι είτε **κεντρικές τράπεζες** είτε **ανεξάρτητες διοικητικές αρχές** (σε ορισμένα κράτη-μέλη έχουν ανατεθεί εποπτικά καθήκοντα και σε ανεξάρτητη διοικητική αρχή και στην κεντρική τράπεζα), οι

οποίες δρουν πάντα υπό τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΚΤ. Στην περίπτωση της Ελλάδος η άμεση προληπτική εποπτεία των μη συστημικών τραπεζών ασκείται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

3.5 Η Σύσταση του ΕΕΜ

Τα όργανα του ΕΕΜ είναι τα εξής τέσσερα:

- A. Το **Διοικητικό Συμβούλιο**: το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ που απαρτίζεται από τα έξι μέλη της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ και τους διοικητές των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών των Κρατών Μελών της Ευρωζώνης. Κύριο καθήκον του ΔΣ είναι η έγκριση των σχεδίων απόφασης που του υποβάλλει το Εποπτικό Συμβούλιο.
- B. Το **Εποπτικό Συμβούλιο**: ένα εσωτερικό όργανο της ΕΚΤ, που αποτελείται από τον Πρόεδρο και πέντε εκπροσώπους της ΕΚΤ καθώς και έναν εκπρόσωπο από την Εθνική Εποπτική Αρχή κάθε συμμετέχοντος κράτους-μέλους. Κύριος ρόλος του είναι η υποβολή σχεδίων απόφασης στο ΔΣ της ΕΚΤ, καθώς είναι αρμόδιο για τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των εποπτικών καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί.
- Γ. Η **Επιτροπή Μεσολάβησης**: απαρτίζεται από ένα μέλος ανά συμμετέχων κράτος μέλος που επιλέγεται μεταξύ των εκπροσώπων του στο ΔΣ και το Εποπτικό Συμβούλιο. Το κύριο καθήκον της είναι η επίλυση διαφορών που προκύπτουν από την απόρριψη από το ΔΣ της ΕΚΤ σχεδίων απόφασης του Εποπτικού Συμβουλίου.
- Δ. Το **Διοικητικό Συμβούλιο Επανεξέτασης**: αποτελείται από πέντε πρόσωπα με γνώσεις και εμπειρία στα τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά που δεν προέρχονται από το προσωπικό της ΕΚΤ ή τις Εθνικές Εποπτικές Αρχές.

Έργο του είναι η επανεξέταση κάθε απόφασης που έχει λάβει η ΕΚΤ στο πλαίσιο άσκησης των εποπτικών καθηκόντων της, από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που το αφορά άμεσα.

3.6 Οι αδυναμίες του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος

Οι τέσσερις **μεγαλύτερες αδυναμίες** του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος θεωρείται ότι είναι:

1. Έλλειψη βασικών κεφαλαίων και υψηλή μόχλευση, δηλαδή τεράστια αύξηση ενεργητικού και παθητικού ως προς την αξία (book value) της τράπεζας που έχει σαν αποτέλεσμα μεγάλη ποσότητα μη-εξυπηρετούμενων δανείων (NPL's-Non-Performing Loans) που δεν μπορούν να καλυφθούν από τα κεφάλαια της τράπεζας.
2. Αδυναμία σχεδιασμού πιο ευσταθούς και αποτελεσματικού τραπεζικού μοντέλου.
3. Καταμερισμός του ενιαίου χρηματοπιστωτικού τομέα με πολλές κεντρικές τράπεζες και με αποτέλεσμα να υπάρχει προβληματικός μηχανισμός μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Αυτό έχει σαν συνέπεια τα πολλά διαφορετικά επιτόκια σε κάθε Ευρωπαϊκή περιοχή παρά το γεγονός ότι υπάρχει το ίδιο κοινό νόμισμα.

4. Η υψηλή συσχέτιση των ασφαλιστρών πιστωτικού κινδύνου (CDS-Credit Default Swaps) μεταξύ κρατών και τραπεζών των ιδίων χωρών που αποδεικνύει τον στενό δεσμό κρατών και τραπεζών και αποτελεί ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα.

Όσον αφορά τον **μεγαλύτερο κίνδυνο** που αντιμετώπισε τα τελευταία χρόνια βέβαια, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως ήταν η μεγάλη έκθεση του συστήματος, σε κρατικά ομόλογα που έχασαν την αξία τους. Οι χώρες (κυρίως του Νότου) που είχαν μεγάλα δημοσιονομικά ανοίγματα (δηλαδή ελλειμματικούς προϋπολογισμούς), «επιβάρυναν» το ενεργητικό των ευρωπαϊκών τραπεζών, με ομόλογα που στο τέλος έχασαν την αξία τους καθώς άρχισαν να υποβαθμίζονται και να υποτιμώνται, αντανakλώντας την κακή δημοσιονομική εικόνα των χωρών αυτών.

Το παράδειγμα της Ελλάδας

Αποκορύφωμα της κατάστασης αυτής υπήρξε η Ελλάδα όπου υπήρξε κούρεμα (haircut) των ομολόγων που εξέδωσε η Ελληνική Δημοκρατία (P.S.I-Public Sector Involvement). Αφαιρέθηκαν έτσι δεκάδες δισεκατομμύρια ευρώ από το ενεργητικό των Ελληνικών τραπεζών και δημιουργήθηκε η ανάγκη της ανακεφαλαιοποίησής τους με εξωτερική διάσωση (bail out), δημιουργώντας συντριπτικές απώλειες για τους μετόχους.

Ως συνέχεια αυτού του σταδίου, υπήρξε η δημιουργία φόβου στους καταθέτες για «διάσωση εκ των έσω» (bail in) με τα χρήματα των αποταμιεύσεών τους και έτσι η άμεση απόσυρση των καταθέσεων (bank run) που προκλήθηκε, συνέβαλε στην ανάγκη για τους κεφαλαιακούς ελέγχους (capital controls) δηλαδή την ελεγχόμενη από το Κράτος, κίνηση των κεφαλαίων που αποσκοπούσε στο να μην κλείσουν οριστικά - καταρρεύσουν οι ελληνικές τράπεζες.

3.7 Αναγκαιότητα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Εποπτείας

Η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση έδειξε ότι η μετάδοσή της από μια τράπεζα ή χώρα, είναι γρήγορη και μεγάλης έντασης ιδίως σε μια νομισματική ένωση και δημιουργεί προβλήματα που επηρεάζουν τους πολίτες σε όλες τις χώρες της ένωσης αυτής. Γι' αυτό η ολοκληρωμένη εποπτεία των τραπεζών σε επίπεδο ΕΕ κρίθηκε αναγκαία για να αντιμετωπιστεί ο αυξημένος κίνδυνος διασυννοριακής εξάπλωσης των επιπτώσεων κι άλλων ενδεχόμενων τραπεζικών κρίσεων.

Ο κίνδυνος αποδείχθηκε ιδιαίτερα οξύς στην ευρωζώνη, όπου η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση κατέδειξε ότι ο απλός συντονισμός της εθνικής εποπτείας των τραπεζών δεν επαρκεί για τη διαχείριση κρίσεων και τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Τα κράτη μέλη έκριναν, για τον λόγο αυτό, ότι χρειαζόταν ένα ενιαίο σύστημα εποπτείας των τραπεζών κι έτσι ιδρύθηκε ο ΕΕΜ με βασικό σκοπό τη συμβολή του στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τραπεζών, τη διαφύλαξη της ασφάλειας της τραπεζικής ευρωστίας και τη διασφάλιση της συνεπούς εποπτείας που αποσκοπεί στην μεγιστοποίηση του αισθήματος εμπιστοσύνης των καταθετών.

3.8 Ευρωπαϊκή Τραπεζική Εποπτεία και τα Μέσα Επιβολής της

Οι αρμοδιότητες της ΕΚΤ σε σχέση με την τραπεζική εποπτεία είναι:

- A. Η διενέργεια εποπτικών ελέγχων και επιτόπιων επιθεωρήσεων ερευνών.
- B. Η χορήγηση και ανάκληση αδειών λειτουργίας των τραπεζών.
- Γ. Η αξιολόγηση της απόκτησης και της διάθεσης ειδικών συμμετοχών από τις τράπεζες.
- Δ. Η διασφάλιση της συμμόρφωσης με τους κανόνες προληπτικής εποπτείας της ΕΕ.
- Ε. Ο καθορισμός αυστηρών κεφαλαιακών απαιτήσεων (κεφαλαιακά αποθέματα ασφάλειας) για την αντιμετώπιση έκτακτων χρηματοοικονομικών κινδύνων.

Η ΕΚΤ μαζί με τις Εθνικές Εποπτικές Αρχές διεξάγει τακτικά ή έκτακτα **τεστ υγείας** των τραπεζών που επιβλέπει.

Η μεθοδολογία τους συνίσταται σε δύο πυλώνες:

α) AQR (Asset Quality Review). Εξέταση/Αξιολόγηση της ποιότητας του ενεργητικού.

Το τεστ αυτό διεξάγεται για να εμπεδωθεί η διαφάνεια των τραπεζικών εκθέσεων σε κίνδυνο, περιλαμβάνοντας την επάρκεια των στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών, την εκτίμηση των εγγυήσεων και των σχετικών προβλέψεων. Σκοπός της αξιολόγησης είναι ο εντοπισμός πιθανών μη επαρκών προβλέψεων και ο καθορισμός των στοιχείων που θα χρησιμοποιηθούν για την διεξαγωγή των προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων που θα ακολουθήσουν. Σε τυχόν εντοπισμό πιθανών μη επαρκών προβλέψεων, σημαντικός παράγοντας θα είναι η μεταγενέστερη *εκτίμηση των εξασφαλίσεων* των δανείων που θα επιλεγθούν στα χαρτοφυλάκια, η αξία των οποίων είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον χρόνο που θα απαιτείται για εκποίηση. Όσο μεγαλύτερος είναι ο χρόνος τόσο χαμηλότερη θα είναι η αξία και συνεπώς τόσο μεγαλύτερη θα είναι η ανάγκη για επιπρόσθετες προβλέψεις.

β) Stress Tests. Τραπεζικά τεστ αντοχής

Η δοκιμασία αυτή αναφέρεται σε συνεργασία με την ΕΚΤ, στην ανθεκτικότητα των τραπεζών τόσο στα βασικά οικονομικά σενάρια όσο και σε σενάρια δυσχερών και ίσως ακραίων οικονομικών εξελίξεων. Είναι ουσιαστικά προσομοιώσεις μελλοντικών οικονομικών γεγονότων, που μοντελοποιούν αντίξοα οικονομικά σενάρια (worst-case scenarios), σχεδιασμένα για να αξιολογήσουν αν μια τράπεζα ή ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έχει **επαρκή κεφάλαια** για να αντέξει τις επιπτώσεις δυνητικών αρνητικών εξελίξεων στην οικονομία.

Κεφάλαιο 4 – Εποπτεία: Επιτροπή της Βασιλείας και σύμφωνα Βασιλείας I, II, III

4.1 Η εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων

Διάφορα μέτρα τα οποία τίθενται σε εφαρμογή με σκοπό να επιτευχθεί το βέλτιστο δυνατό δίκτυο ασφαλείας, απαρτίζουν τη λεγόμενη **εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων**. Η εποπτεία κυρίως ασκείται προληπτικά, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί τόσο η ομαλή και εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, όσο και να προστατευθούν οι καταθέτες αλλά και οι εν γένει συναλλασσόμενοι των ιδρυμάτων.

4.2 Επιτροπή της Βασιλείας

Το έτος 1974 μια μικρή Γερμανική τράπεζα η Herstatt Bank με έδρα την Κολωνία και ενεργητικό 2 δισεκατομμύρια γερμανικά μάρκα, έβαζε στοιχήματα στην αγορά συναλλάγματος (FX) σχετικά με την ισοτιμία του τοπικού νομίσματος (DM) έναντι του αμερικάνικου δολαρίου (USD). Τα στοιχήματα βγήκανε λανθασμένα και η τράπεζα συσώρευσε ζημιές συνολικού ύψους 470 εκατομμυρίων γερμανικών μάρκων, με συνολικά κεφάλαια της τράπεζας μόνο 44 εκατομμυρίων μάρκων. Εξαιτίας μιας διαφοράς στην χρονική ζώνη μεταξύ Γερμανίας και Νέας Υόρκης (όπου και θα παραδίδονταν τα αμερικανικά δολάρια) δεν έγινε κατορθωτή η παράδοση αυτή, καθώς η Γερμανική τράπεζα αναγκάστηκε από τις ρυθμιστικές αρχές της Γερμανίας να σταματήσει την λειτουργία της, εξαιτίας των τεράστιων απωλειών της. Το αποτέλεσμα, ήταν η γερμανική τράπεζα να μην καταφέρει εν τέλει να παραδώσει τα δολάρια που όφειλε, δημιουργώντας έτσι αμφιβολίες και ακαταστασία στις αγορές και κατ' επέκταση δημιουργώντας συνθήκες ντόμινο.

Βάσει λοιπόν του ανωτέρω περιστατικού, μπήκε έντονα στην τραπεζική ζωή ο κίνδυνος του διακανονισμού πληρωμών (settlement risk) και έδωσε το έναυσμα για τον σχηματισμό από τους G-10, της επιτροπής για την τραπεζική επίβλεψη (BCBS-Banking Committee on Banking Supervision), κάτω από την επίβλεψη της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS-Banking of International Settlement) η οποία έχει εδρεύει στην Ελβετική πόλη Βασιλεία.

Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS-Banking of International Settlement) είναι τράπεζα για διεθνής κανονισμούς, είναι ένας οργανισμός που ιδρύθηκε με την συμφωνία της Χάγης 1936, στην πόλη Βασιλεία της Ελβετίας με σκοπό να προάγει την **συνεργασία μεταξύ κεντρικών τραπεζών** για την αναζήτηση της νομισματικής και χρηματοοικονομικής σταθερότητας.

Ο σκοπός αυτός υπηρετείται:

1. Με **κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας** που αναφέρεται σαν απαίτηση της BIS ότι ο αριθμοδείκτης τραπεζικού κεφαλαίου προς ενεργητικού να είναι πάνω από ένα όριο.
2. Με **ενθάρρυνση των τραπεζών** ως προς την αποθεματική τους διαφάνεια, απαιτώντας από αυτές να **διακρατούν συγκεκριμένα ρευστά διαθέσιμα** ώστε να είναι πιο ασφαλείς για τους καταθέτες ή τις αποταμιεύσεις τους στις τράπεζες.

Ο λόγος που αναφερόμαστε στην BIS είναι γιατί παρέχει στην επιτροπή της Βασιλείας την δωδεκαμελή επιτροπή της και έτσι έχει διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην καθιέρωση των συμφωνιών της Βασιλείας που θα εξετασθεί αργότερα.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι επιτροπή της Βασιλείας, στις μέρες μας έχει εμπλουτιστεί με τους G-20 αλλά και άλλες μεγαλύτερες χώρες, με στελέχη τους από τις Κεντρικές τους τράπεζες και τις ρυθμιστικές τους αρχές συνεδριάζει και εκδίδει κατά καιρούς **συστάσεις για τις τραπεζικές λειτουργίες**. Οι τραπεζικές αυτές συστάσεις εφαρμόζονται από τις τραπεζικές αρχές κάθε χώρας **δημιουργώντας ξεχωριστά νόμους και ρυθμίσεις** που θωρακίζουν όχι μόνο τις τράπεζες αλλά και τις οικονομίες τους. Αυτός είναι ο τρόπος που δημιουργήθηκαν οι Βασιλείες I, II & III και που πιθανότατα θα υπάρξει και άλλη συνέχεια, καθώς όπως θα αναλυθεί και στην συγκεκριμένη εργασία, υπήρχαν αδυναμίες σε κάθε μία από τις Βασιλείες.

4.3 Βασιλεία I

Οι τράπεζες έχοντας ως στόχο την μεγιστοποίηση του κέρδους, τείνουν να επιλέγουν επενδύσεις με τη μεγαλύτερη απόδοση και ως συνέπεια, εκθέτονται σε υψηλότερα επίπεδα κινδύνου. Αυτό το γεγονός δημιούργησε την ανάγκη ύπαρξης ενός κανονιστικού πλαισίου ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος πτώχευσης των τραπεζικών ιδρυμάτων και ως συνέπεια, η μη εξυπηρέτηση των καταθετών.

Τον σκοπό αυτό ήρθε να εξυπηρετήσει το Σύμφωνο της Βασιλείας I το οποίο έχει συνώνυμη σημασία με αυτήν της εποπτείας μέσω **προληπτικών μέτρων** και αναφέρεται στην **κεφαλαιακή επάρκεια**, καθώς θέσπισε την ελάχιστη επάρκεια κεφαλαίων στο 8%, του συνόλου των κεφαλαίων των τραπεζών, απέναντι στους κινδύνους που οι ίδιες αναλαμβάνουν να διαχειριστούν και ήδη λίγο μετά το 1988, είχε αρχίσει να γίνεται σημείο αναφοράς σε πολλές χώρες.

Είχε αρχίσει να ορίζει κανόνες για την επάρκεια των κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων, με στόχο τη δυνατότητα ενίσχυσης αυτών αλλά και απορρόφησης ενδεχόμενων μη προβλέψιμων κινδύνων. Οι επικρίσεις της εφαρμογής του Συμφώνου αυτού, προέρχονται από δύο διαφορετικές απόψεις.

Η πρώτη αποκαλείται **ρυθμιστική** και εστιάζει στη θέσπιση κανόνων ως προς την αποτροπή μιας επικίνδυνης διαχείρισης ρευστότητας, δηλαδή των διαθεσίμων του ενεργητικού και του χαρτοφυλακίου μιας τράπεζας, καθώς επίσης και ως προς το βαθμό ελαστικότητας που έχουν διάφορες κεφαλαιακές απαιτήσεις με στόχο την αύξηση του ανταγωνισμού.

Η δεύτερη προσέγγιση αποκαλείται **απορρυθμιστική** και αντίθετα με την πρώτη, εστιάζει στο γεγονός πως ενώ οι κανόνες και η άσκηση της εποπτείας είναι αποτελεσματικά μέτρα, καθώς οι δικλείδες ασφαλείας εμποδίζουν την ανταγωνιστικότητα στα πρότυπα της τέλει αγοράς, με την διακράτηση επαρκών κεφαλαίων, και εν τέλει ενισχύεται παράλληλα και η υψηλόφοβη διαχείριση των διαθεσίμων του Ενεργητικού των ιδρυμάτων.

4.4 Κεφαλαιακή επάρκεια

Κεφαλαιακή επάρκεια καλείται το **ελάχιστο κεφάλαιο** που κάθε ίδρυμα οφείλει να διατηρεί στην κατοχή του, το οποίο προσδιορίζεται από διάφορους παράγοντες, όπως για

παράδειγμα το μέγεθος της εκάστοτε τράπεζας, και αποτελεί το πιο κρίσιμο μέγεθος όλων των κανονισμών εποπτείας σε διεθνές επίπεδο.

Κεφαλαιακή επάρκεια ορίζεται το ποσό Ίδιων Κεφαλαίων που ένα ίδρυμα υποχρεούται να διακρατά σε σχέση με τον πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνει και βάσει του Συμφώνου της Βασιλείας I θεσπίστηκε ως ελάχιστη επάρκεια κεφαλαίων στο ύψος του 8% των συνολικών κεφαλαίων της τράπεζας. *Εξαιρέση αυτού του κανόνα αποτέλεσαν οι εταιρίες Factoring οι οποίες υποχρεούνται να έχουν ελάχιστο ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας 10%.*

Πρέπει να σημειωθεί πως με το σύμφωνο της Βασιλείας I εισάγεται και η έννοια της φερεγγυότητας για πρώτη φορά, ως αποτέλεσμα της έκθεσης των ιδρυμάτων στον πιστωτικό κίνδυνο καθώς και στον κίνδυνο της αγοράς.

4.4.1 ΔΚΕ (Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας)

Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια (1)	
Σταθμισμένο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο της αγοράς Ενεργητικό	≥ 8%

(1) Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια = Ίδια Κεφάλαια – (Άυλα στοιχεία + προβλέψεις)

4.5 Πυλώνες του Συμφώνου της Βασιλείας I

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I περιλαμβάνει τέσσερις Πυλώνες:

4.5.1 Πρώτος Πυλώνας (Constitute of Capital)

Ο πρώτος Πυλώνας αναφέρει τα διάφορα είδη Ίδιων Κεφαλαίων που έχει ένα τραπεζικό ίδρυμα στην κατοχή του αλλά και τα ποσοστά αυτών. Τα Ίδια Κεφάλαια χωρίζονται σε δύο κατηγορίες τα **ρευστά** αλλά και **άμεσα ρευστοποιήσιμα** διαθέσιμα που ονομάζονται Tier 1 και οι **υβριδικοί τίτλοι** που προέρχονται από ρευστοποίηση πάγιων στοιχείων Ενεργητικού και ονομάζονται Tier 2. *Σημαντικό είναι επίσης ότι και τα δύο είδη κεφαλαίων πρέπει να τηρούνται σε κοινό νόμισμα.*

4.5.2 Δεύτερος Πυλώνας (Pillar 2)

Ο Δεύτερος Πυλώνας καθιερώνει ένα σύστημα αξιολόγησης του κινδύνου των διαφόρων στοιχείων Ενεργητικού ενός πιστωτικού ιδρύματος. Χωρίζει τα πάγια και μη στοιχεία του Ενεργητικού σε πέντε κατηγορίες ανάλογα με την **έκθεση κινδύνου** δίνοντας και τον αντίστοιχο **συντελεστή βαρύτητας** (Risk Weighting). Οι κατηγορίες είναι οι εξής:

- I. Με συντελεστή 0% χαρακτηρίζονται τα χρηματικά διαθέσιμα και τα ισοδύναμα τους αφού δεν ενέχουν κανένα κίνδυνο
- II. Με συντελεστή 0% χαρακτηρίζονται επίσης δάνεια προς κράτη ή άλλα τραπεζικά ιδρύματα χωρών – μελών του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) καθώς ο κίνδυνος μη εξυπηρέτησης είναι πολύ χαμηλός
- III. Με συντελεστή αυξημένο κατά 50% χαρακτηρίζονται τα στεγαστικά δάνεια είτε προς ιδιώτες είτε προς επιχειρήσεις (επαγγελματικά ακίνητα). Ως αποτέλεσμα του

- σχετικά υψηλού κινδύνου μη αποπληρωμής του δανείου, είναι η προσημείωση του ακινήτου ώστε τα πιστωτικά ιδρύματα να μειώσουν την έκθεση τους στον κίνδυνο
- IV. Με συντελεστή αύξησης 100% χαρακτηρίζονται υψηλού κινδύνου στοιχεία του Ενεργητικού όπως δάνεια προς κράτη – μέλη που δεν ανήκουν στο ΟΟΣΑ
 - V. Στην τελευταία κατηγορία ανήκουν τα στοιχεία που απομένουν και ο συντελεστής καθορίζεται βάση της κρίσης του τραπεζικού ιδρύματος

Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι ο Δεύτερος Πυλώνας συνδυάζεται με επιπρόσθετες εγκυκλίους που περιέχουν οδηγίες για μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα. Σε μία τέτοια εγκύκλιο ορίζεται ότι ένα τραπεζικό ίδρυμα δεν μπορεί να δώσει δάνειο σε ένα δανειολήπτη, που να ξεπερνά το 25% των Ιδίων Κεφαλαίων της καθώς αυτό αποτελεί υπερβολικά υψηλή έκθεση στον κίνδυνο μη εξυπηρέτησης του δανείου και πτώχευσης του ιδρύματος ως αποτέλεσμα αυτού.

4.5.3 Τρίτος Πυλώνας (A Target Standard Ratio)

Ο Τρίτος Πυλώνας αποτελεί στην ουσία την σύνδεση των δύο πρώτων καθώς υποχρεώνει τα τραπεζικά ιδρύματα να διακρατούν τουλάχιστον το 8% των στοιχείων Ενεργητικού, κατάλληλα σταθμισμένων, από το Συνολικό Ενεργητικό. Το ποσό αυτό ορίζεται ως επαρκές ώστε να καλύπτονται τις υποχρεώσεις του ιδρύματος και να μην ενέχει ο κίνδυνος πιστωτικού γεγονότος. (Ανάλυση της κεφαλαιακής επάρκειας παραπάνω)

4.5.4 Τέταρτος Πυλώνας (Transitional and Implementing Arrangements)

Ο Τέταρτος και τελευταίος Πυλώνας περιλαμβάνει επιπρόσθετα μέτρα για την εξασφάλιση ακόμα μεγαλύτερης σταθερότητας και προστασίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Με τα ανωτέρω λοιπόν, ορίζεται ένα ισχυρό κανονιστικό πλαίσιο προς όλες τις Κεντρικές Τράπεζες.

Η μόνη διαφοροποίηση είναι ότι στα στοιχεία του Σταθμισμένου Ενεργητικού προστέθηκαν κομμάτια του χαρτοφυλακίου συναλλαγών ώστε να λαμβάνεται υπόψη και ο κίνδυνος της αγοράς, πλέον του πιστωτικού κινδύνου. Ο κίνδυνος αγοράς προκύπτει από μεταβολές συναλλαγματικών ισοτιμιών, τιμών μετοχών, επιτοκίων και άλλων παραμέτρων. Για να εξαιρεθεί ο κίνδυνος της αγοράς ή αλλιώς συστηματικός κίνδυνος χρειάζεται τα τραπεζικά ιδρύματα να έχουν διαφοροποιημένα αξιόγραφα τα οποία έχουν αντίθετες θέσεις μεταξύ τους ή αλλιώς αρνητική συσχέτιση. Αυτό είναι και μια μορφή **αντιστάθμισης των κινδύνων** (Hedging).

Η Βασιλεία I είχε σαν κεντρικό άξονα την έκθεση των τραπεζών σε διάφορες μορφές κινδύνου (πιστωτικός και αγοράς) για αυτό και παρότρυνε τα ιδρύματα να φτιάξουν **εσωτερικά μοντέλα** ώστε να μετρούν την μέγιστη δυνητική ζημιά που προκύπτει από το χαρτοφυλάκιό τους.

4.6 Αδυναμίες της Βασιλείας I

Το εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας I δεν λάμβανε υπόψη αρκετούς παράγοντες οι οποίοι εξακολουθούσαν να οδηγούν πιστωτικά ιδρύματα σε πτώχευση.

Κάποια από τα κενά της Βασιλείας I είναι ότι δεν λαμβανόταν υπόψη ο λεγόμενος **λειτουργικός κίνδυνος** που προκύπτει από καθημερινές εσφαλμένες διαδικασίες του ιδρύματος.

Στην συνέχεια, παρατηρήθηκε το γεγονός ότι οι τράπεζες προτιμούσαν να **χρηματοδοτούν** περισσότερους **υποψήφιους δανειολήπτες** ώστε να αυξήσουν τον κύκλο εργασιών τους **αδιαφορώντας** όμως **για την φερεγγυότητά τους** με αποτέλεσμα να εκτίθενται σε μεγαλύτερα ποσοστά κινδύνου συνεπώς και πτώχευσης, κάτι το οποίο η Βασιλεία I δεν περιλάμβανε.

Επιπροσθέτως, η Βασιλεία I έδινε ισχυρά κίνητρα για το λεγόμενο «**εποπτικό arbitrage**». Αναλυτικότερα, αυτό ορίζεται ως η επίτευξη αυξημένων περιθωρίων κέρδους δανείζοντας υποψηφίους με χαμηλότερη πιστοληπτική διαβάθμιση (περισσότερο αναξιόπιστων) ώστε να ζητούν υψηλότερα επιτόκια. Αυτό είχε σαν συνέπεια, αυξημένη έκθεση σε κίνδυνο και υποβάθμιση του χαρτοφυλακίου του πιστωτικού ιδρύματος χωρίς την ταυτόχρονη απαίτηση αύξησης των εποπτικών κεφαλαίων πλέον του 8%.

Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι οι αδυναμίες της Βασιλείας I που επέβαλαν την αναθεώρηση των βασικών της αρχών ήταν, ο καθορισμός για συγκεκριμένους συντελεστές στάθμισης ανεξάρτητα από το μέγεθος της τράπεζας καθώς και η μη αξιολόγηση των λοιπών τραπεζικών κινδύνων ο συνδυασμός των ανωτέρω είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία ανάπτυξη της αγοράς των πιστωτικών παραγώγων τα οποία αποτέλεσαν βασικό μοχλό αποφυγής των κεφαλαιακών απαιτήσεων από την πλευρά των τραπεζών και τα οποία δημιούργησαν επιπρόσθετους κινδύνους στο σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Τα κενά αυτά ήρθε να καλύψει η αναθεώρηση του αρχικού αυτού πλαισίου και η εισαγωγή του Συμφώνου της Βασιλείας II.

4.7 Πυλώνες του Συμφώνου της Βασιλείας II

Η αναθεώρηση του Συμφώνου της Βασιλείας I πραγματοποιήθηκε αφού κρίθηκε αναγκαία εξαιτίας των απαιτήσεων της αγοράς αλλά και των αδυναμιών που περιείχε. Η Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που ήταν υπεύθυνες για την αναθεώρηση, παρουσίασαν και υποστήριξαν νέες ιδέες που έδιναν έμφαση σε **προτάσεις για την Νομισματική Ένωση**. Οι ιδέες αυτές παρουσιάστηκαν το 2001 με έκδοση του τελικού κειμένου το 2004.

Η Επιτροπή της Βασιλείας, τον Ιούνιο του 2004, δημοσίευσε το καινούργιο κανονιστικό πλαίσιο που πλέον ονομάζεται Βασιλεία II δημοσιεύοντας ένα κείμενο με τίτλο «**Ένα νέο πλαίσιο για την κεφαλαιακή Επάρκεια**» ξεκινώντας έτσι την διαδικασία αναθεώρησης της Βασιλείας II. Το νέο αυτό κανονιστικό πλαίσιο βασίζεται σε 3 πυλώνες - **των ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, του εποπτικού ελέγχου και της πειθαρχίας της αγοράς**.

Η Βασιλεία II είχε σαν στόχους να διατηρηθούν οι κανόνες της Βασιλείας I που αφορούν αφενός μεν την **διατήρηση** και την **σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού τομέα** με **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας** και **ανάληψη των κινδύνων**, αφετέρου δε δίνοντας έμφαση στην **διαφάνεια της αγοράς** και την **εποπτική εξέταση**.

4.7.1 Πρώτος Πυλώνας

Minimum Capital Requirements – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις

Ο πρώτος πυλώνας:

1. τροποποιεί την ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδο για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Διατηρεί την λογική της προηγούμενης μεθόδου με την

απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου αλλά **επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο** γιατί οι συντελεστές αυτοί προσδιορίζονται από την πιστοληπτική ικανότητα του αντισυμβαλλομένου.

Ο ελάχιστος **ΔΚΕ (Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας) της Βασιλείας II:**

Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια

Πιστωτικός κίνδυνος, λειτουργικός κίνδυνος και κίνδυνος της αγοράς

Η προσέγγιση των διακυμάνσεων του πιστωτικού κινδύνου γίνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια με την τυποποιημένη μέθοδο ενώ η κλίμακα των συντελεστών στάθμισης εκτείνεται από το 0% έως το 150%, όπως αναλύεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Τυποποιημένη προσέγγιση - συντελεστές στάθμισης							
ΕΙΔΟΣ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ	ΒΑΣΙΛΕΙΑ I	ΒΑΣΙΛΕΙΑ II (Αξιολογήσεις από Standard&Poors)					ΜΗ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΕΣ
		ΑΑΑ ΕΩΣ ΑΑ	Α+ ΕΩΣ Α-	BBB+ ΕΩΣ BBB-	BB+ ΕΩΣ Β-	< ΑΓΘ Β-	
ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	ΜΕΛΗ ΟΟΣΑ:0% ΜΗ ΜΕΛΗ ΟΟΣΑ:20%	0%	20%	50%	100%	150%	100%
ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΟΟΣΑ:20%						
	ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΜΕ ΟΟΣΑ:100%	20% 20%	50% 50%	100% 50%	100% 100%	100% 50%	100% 50%
	ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ:20%						
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	100%	20%	50%	100%	100% 150%	100%	100%
ΛΙΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ - ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	50%	35%					
ΛΙΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ - ΛΟΙΠΑ ΔΑΝΕΙΑ	100%	35%					

- αναγνωρίζει τη μέθοδο υπολογισμού βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης – Internal Ratings Based Approach. Αυτή η μέθοδος παρέχει στις τράπεζες **τρόπους υπολογισμού του κινδύνου** ανάλογα με παραμέτρους των εσωτερικών τους αξιολογήσεων, όπως αυτοί εμφανίζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Παράμετροι Μεθόδων Εσωτερικών Αξιολογήσεων	
PD	Πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Probability of Default - PD) Στατιστική εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης
LGD	Ζημία σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Loss Given Default -LGD) Ποσοστό ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης
EAD	Έκθεση έναντι του αντισυμβαλλόμενου (Exposure At Default -EAD)
M	Διάρκεια μέχρι τη λήξη (Maturity - M) Διάρκεια ανοίγματος

3. διαμορφώνει ένα αναλυτικό πλαίσιο για την **εποπτική μεταχείριση των τιτλοποιημένων απαιτήσεων**. Αυτή είναι μία από τις βασικές αλλαγές έπειτα την αναθεώρηση του αρχικού συμφώνου καθώς έως τότε δεν υπήρχε κάτι αντίστοιχο.
4. δίνει τη δυνατότητα σε όσες τράπεζες πληρούν κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να χρησιμοποιούν μεθόδους **μείωσης του κινδύνου**, με στόχο να **μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους**, όπως για παράδειγμα τις εξασφαλίσεις, τις εγγυήσεις, τα πιστωτικά παράγωγα και το συμψηφισμό στοιχείων εντός ισολογισμού.
5. εισάγει για πρώτη φορά **κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου**, που ορίζεται ως ο κίνδυνος άμεσων ή έμμεσων ζημιών που έχουν σαν αιτία:
 - i. την ανεπάρκεια/αποτυχία/ακαταλληλότητα των θεσπισμένων εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων,
 - ii. τον ανθρώπινο παράγοντα, ο οποίος πάντα είναι απρόβλεπτος, ή
 - iii. λοιπά απροσδιόριστα εξωτερικά αίτια.

Τέλος, σημαντικό ρόλο για την διάκριση αυτών των μεθόδων παίζει και η σύγκριση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών.

4.7.2 Δεύτερος Πυλώνας

Διαδικασία και Παρακολούθηση Εποπτικής Αξιολόγησης

Ο δεύτερος πυλώνας βασίζεται σε τέσσερις αρχές:

1. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να προβλέπουν τις διαδικασίες για την **εσωτερική τους αξιολόγηση** σχετικά με την **κεφαλαιακή τους επάρκεια** και την **διαμόρφωση της στρατηγικής τους** για την διατήρηση του επιπέδου ιδίων κεφαλαίων.
2. Καθιερώνεται **εξουσία εποπτικού ελέγχου** για την αρτιότητα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών.
3. Υπάρχει πλέον η **δυνατότητα επιβολής** από την αρμόδια εποπτική αρχή **μεγαλύτερης κεφαλαιακής απαίτησης** σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα για κάλυψη πιστωτικών κινδύνων κάνοντας υπέρβαση του ελάχιστου ορίου.
4. Καθιερώνεται **εξουσία έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών** σε περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος αν κριθεί απαραίτητο.

4.7.3 Τρίτος Πυλώνας

Πειθαρχία της Αγοράς - Market Discipline

Ο τρίτος πυλώνας αφορά την υποχρέωση των τραπεζών να **γνωστοποιούν στοιχεία ποιοτικού και ποσοτικού χαρακτήρα** με σκοπό την ενίσχυση της πειθαρχίας, προς τους κανόνες ορθής διαχείρισης των κινδύνων (πιστωτικός, της αγοράς, λειτουργικός, του επιτοκίου) που επιβάλλεται από την αγορά. Έτσι οι επενδυτές και οι καταθέτες έχουν την

δυνατότητα να κατανοούν τους κινδύνους και να αξιολογούν τις τράπεζες ως προς τη διάρθρωση και την επάρκειά τους.

Οι τομείς που οφείλουν τα ιδρύματα να καλύπτουν κατά τη γνωστοποίηση των στοιχείων αυτών είναι:

1. Η έγκριση από το Διοικητικό Συμβούλιο περί της πολιτικής γνωστοποίησης των στοιχείων αυτών.
2. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να δείχνουν πως η πολιτική της εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου είναι ενιαία και ακολουθείται από όλες τις εταιρίες από τις οποίες απαρτίζεται ο όμιλος.
3. Η επάρκεια των κεφαλαίων (δηλαδή τρόπος υπολογισμού της) καθώς και η διάρθρωση αυτών (ύψος, τύπος, λοιπά χαρακτηριστικά εποπτικών κεφαλαίων) πρέπει να αναφέρονται με σαφήνεια.
4. Το μέγεθος των ανοιγμάτων που επιχειρούν καθώς και τον τρόπο της αξιολόγησης από αυτούς, των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

4.8 Αδυναμίες της Βασιλείας II

Το σύμφωνο της Βασιλείας II δεν κατάφερε να σταθεί εμπόδιο στην εξάπλωση της μόλυνσης των τραπεζικών ιδρυμάτων εξαιτίας της πιστωτικής κρίσης που ξέσπασε το 2007.

Κύριος παράγοντας αδυναμίας του, ήταν η **ελλιπής εποπτεία** αναφορικά με την ορθή εφαρμογή του συμφώνου από τα ιδρύματα. Αποτέλεσμα αυτού, ήταν ο **λανθασμένος υπολογισμός** τόσο του **πιστωτικού κινδύνου** όσο και αυτού που προέκυψε από την **χαμηλή ποσότητα ρευστών διαθεσίμων** που διακρατούσαν τα ιδρύματα.

Αίτια λανθασμένων εκτιμήσεων:

1. Μόχλευση σε υψηλά επίπεδα του τραπεζικού τομέα
2. Ρευστότητα σε αρκετά χαμηλά/ανεπαρκή επίπεδα
3. Ανούσια διακυβέρνηση και διαχείριση κινδύνων από τις διοικήσεις των ιδρυμάτων
4. Κίνητρα πιστωτικής επέκτασης (BCBS, 2015).

Αναφορικά με τους τύπους εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου, πρέπει να αναφέρουμε πως από το σύμφωνο της Βασιλείας II προτείνεται η χρήση της **τυποποιημένης μεθόδου**, η οποία στηρίζεται στην αξιολόγηση, από εξωτερικούς οίκους, της πιστοληπτικής ικανότητας των ιδρυμάτων.

Μειονεκτήματα της τυποποιημένης μεθόδου:

1. Ελάχιστος είναι ο αριθμός των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που αξιολογούνται. Συνεπώς, η πλειονότητα αυτών δεν κατατάσσεται επίσημα σε κάποια βαθμίδα πιστοληπτικής ικανότητας.

2. Για αξιολογημένες επιχειρήσεις των οποίων η βαθμολογία είναι κάτω από BB-, αυτομάτως δημιουργείται ισχυρό αντικίνητρο ζήτησης της εκ νέου αξιολόγησής τους.
3. Δεν υπάρχει ταύτιση μεταξύ των αξιολογήσεων των οίκων αξιολόγησης και συνεπώς των βαθμολογιών τους.
4. Οι αξιολογήσεις δεν είναι έτσι διαμορφωμένες ώστε να προβλέπουν μελλοντικές εξελίξεις.
5. Οι συντελεστές στάθμισης (που αναφέρονται σε πίνακα παραπάνω) συγκριτικά με τη συχνότητα πτώχευσης των διαφορών κατηγοριών, δεν μπορούν να συσχετιστούν.

Ως επιπρόσθετο παράγοντα αδυναμίας του συμφώνου της Βασιλείας II μπορούμε να θέσουμε το γεγονός της **προ-κυκλικότητας**, το οποίο αντιτίθεται τελείως με το όραμα της Επιτροπής της Βασιλείας. Προ-κυκλικότητα είναι το γεγονός ότι οι κανόνες που προτείνονται από το σύμφωνο αυτό, ευνοούν από τη μία πλευρά την **πιστωτική επέκταση** σε εποχές ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης, αλλά από την άλλη πλευρά επιφέρουν **πιστωτική συρρίκνωση** στις εποχές που η οικονομία βρίσκεται σε κακά επίπεδα.

Επίσης, το γεγονός της **ενδογενούς διαμόρφωσης των κινδύνων** είναι ένα αρκετά σημαντικό μειονέκτημα, αφού πρακτικά σημαίνει πως **ο τρόπος υπολογισμού του κινδύνου, ασκεί επιρροή και στη διαμόρφωσή του**. Με την εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας II, το πρόβλημα αυτό διογκώνεται καθώς επιβάλλονται **παρόμοιοι κανόνες εκτίμησης των κινδύνων**, κι έτσι είναι εμφανές πως ενισχύεται και το φαινόμενο της προ-κυκλικότητας.

Κλείνοντας, ως μεγαλύτερη αδυναμία του συμφώνου αυτού, θεωρείται τα γεγονότα της **αποτυχίας αντιμετώπισης του συστημικού κινδύνου**, καθώς δεν υπήρχαν κανόνες τόσο για την πρόληψη αυτού όσο και για την αντιμετώπισή του.

Συνεπώς, για όλους τους ανωτέρω λόγους κρίθηκε αναγκαία η αναπροσαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας II με κύρια έμφαση:

1. την ενίσχυση της εποπτείας των τιτλοποιήσεων και των πιστωτικών παραγώγων,
2. την αύξηση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων,
3. την επιβολή ανώτατου δείκτη δανειακής επιβάρυνσης των τραπεζικών ισολογισμών,
4. την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου των λογιστικών προβλέψεων και
5. την επιβολή κανόνων εποπτείας της ρευστότητας των τραπεζικών συστημάτων.

Το νέο αυτό πλαίσιο ονομάστηκε Βασιλεία III.

4.9 Σύμφωνο της Βασιλείας III (νέο κανονιστικό πλαίσιο)

4.9.1 Οι πηγές και η αναγκαιότητα του νέου κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας III

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ακολούθησε τα σύμφωνα τόσο της Βασιλείας I όσο της Βασιλείας II, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην αναγκαιότητα της σύναψης ενός αναθεωρημένου συμφώνου.

Έτσι, στις 16/12/2010 η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε δυο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

1. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems – Βασιλεία III: Ένα παγκόσμιο ρυθμιστικό πλαίσιο για πιο ανθεκτικές τράπεζες και τραπεζικά συστήματα
2. Basel III: International framework for liquidity risk, standards and monitoring – Βασιλεία III: Διεθνές πλαίσιο για κίνδυνο ρευστότητας, πρότυπα και εποπτεία

Οι εκθέσεις αυτές αποτέλεσαν τη βάση του συμφώνου της Βασιλείας III, ωστόσο επικαιροποιούνται με τροποποιήσεις και προσθήκες νέων κεφαλαίων από την Επιτροπή της Βασιλείας.

Όπως προαναφέρθηκε, κύριος στόχος για την αναθεώρηση του πλαισίου που ίσχυε είναι η **ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος**. Αυτό επιτεύχθηκε με την **ενίσχυση της μικροπροληπτικής και της μακροπροληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης** στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο στόχος της μικροπροληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης είναι η **ενίσχυση της ανθεκτικότητας** των τραπεζικών ιδρυμάτων σε περιόδους μεγάλης έντασης. Ενώ ο στόχος της μακροπροληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης είναι η **αντιμετώπιση του συστημικού κινδύνου** ο οποίος μπορεί να δημιουργηθεί από διάφορες αιτίες. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί πως το σύμφωνο της Βασιλείας III κυρίως ασχολήθηκε με την μακροπροληπτική ρυθμιστική παρέμβαση, δημιουργώντας ουσιαστικά έναν νέο άξονα.

4.9.2 Μακροπροληπτικές πολιτικές του χρηματοπιστωτικού συστήματος - Financial macroprudential policies

Ως μακροπροληπτικές πολιτικές αναφέρεται το σύνολο **των πολιτικών που είναι αναγκαίες για τον περιορισμό της έκθεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στον συστημικό κίνδυνο**, πολιτικές με γενικό χαρακτήρα που δεν αφορούν μεμονωμένες περιπτώσεις φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ή μεμονωμένες αγορές του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

4.10 Διαστάσεις με τις εκδηλώνεται ο συστημικός κίνδυνος

1. Χρονική διάσταση – time-dimension

Αφορά την εξέλιξη του συστημικού κινδύνου σε **βάθος χρόνου**. Οι μακροπροληπτικές πολιτικές **ενισχύουν την ανθεκτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε περιόδους οικονομικής ύφεσης**, στοχεύοντας στον περιορισμό της προ-κυκλικότητας. Οι πολιτικές είναι αναγκαίες καθώς μπορεί να προκληθεί ανεπιθύμητη μεγέθυνση του συστημικού κινδύνου εξαιτίας των επιδράσεων που δημιουργούνται στην οικονομία σε περιόδους ύφεσης.

2. Διατομεακή διάσταση – cross-sectional dimension

Αφορά την κατανομή του κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε **κάθε χρονικό σημείο**. Οι μακροπροληπτικές πολιτικές **ελαχιστοποιούν τη συγκέντρωση του συστημικού κινδύνου** η οποία προέρχεται είτε από την **ταυτόχρονη έκθεση στον ίδιο κίνδυνο** πολλών

χρηματοπιστωτικών φορέων, είτε από την **διασυνδεσιμότητα** και συνεπώς την **αλληλομετάδοση των προβλημάτων**. Οι πολιτικές σε αυτή τη διάσταση είναι αναγκαίες καθώς όσο πιο συστημικά σημαντικοί είναι προαναφερθέντες φορείς τόσο ο συστημικός κίνδυνος αυξάνεται.

4.11 Οι αιτίες της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης

Παρά την εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας II από τα περισσότερα κράτη, από το 2007 αλλά κυρίως το 2008 ξέσπασε η «Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση» που αφορούσε κατά κύριο λόγο τον τραπεζικό τομέα. Τα κυριότερα αναγνωρισμένα αίτια της κρίσης αυτής είναι τα ίδια με τις αδυναμίες της Βασιλείας II που αναφέρθηκαν επιγραμματικά σε προγενέστερο σημείο της εργασίας. Αναλυτικά είναι:

1. Η **υπερβολική μόχλευση** του τραπεζικού συστήματος, τόσο των στοιχείων του ισολογισμού όσο και αυτών εκτός ισολογισμού, τα λεγόμενα «off-balance sheet».

Η μόχλευση υπήρξε παρά τους σκληρούς συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας, διότι τα ιδρύματα για να μειώσουν το κόστος από την εφαρμογή του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου (Βασιλεία II) να μεν *εφάρμοσαν τεχνικές ρυθμιστικού arbitrage*, προέβησαν δε σε *υπερβολικές τιτλοποιήσεις απαιτήσεων*.

2. **Ανεπαρκή αποθέματα ρευστότητας.**

Όπως αποδείχθηκε πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν είχαν επαρκή αποθέματα ρευστότητας παρόλο που ξεκίνησαν με καλή κεφαλαιακή επάρκεια, διότι δεν διαχειρίστηκαν συνετά τα αποθέματά τους κατά τη διάρκεια της κρίσης. Με την αλλαγή των συνθηκών στις χρηματοπιστωτικές αγορές εξαντλήθηκαν απότομα τα επίπεδα της ρευστότητας και κατά συνέπεια σχεδόν όλες οι Κεντρικές Τράπεζες αναγκάστηκαν να εφαρμόσουν μη συμβατές νομισματικές πολιτικές «unconventional monetary policies» για να χρηματοδοτήσουν τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα

3. **Μη ύπαρξη κανόνων πρόληψης του συστημικού κινδύνου**

Όπως προείπαμε, το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II, λανθασμένα, δεν περιείχε κανόνες για την πρόληψη του συστημικού κινδύνου ούτε ως προς την χρονική ούτε ως προς την διατομεακή διάστασή του. Αντίθετα, οι προτεινόμενες διατάξεις της Βασιλείας II ενίσχυαν την προ-κυκλικότητα, καθώς δημιουργείται κίνητρο, κατά την διάρκεια της οικονομικής ανάπτυξης, για ενίσχυση της πιστωτικής επέκτασης αφήνοντας χαλαρότερες τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για την χορήγηση δανείων, ενώ κατά την διάρκεια της ύφεσης, επιβάλλονται περιορισμοί ως προς την χορήγηση δανειακών κεφαλαίων κάνοντας πιο αυστηρές τις κεφαλαιακές απαιτήσεις.

4.12 Οι συνέπειες της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας.

Η κορύφωση της κρίσης το 2008, ακολουθήθηκε από μια σειρά συνεπειών (τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να μην μπορούν να απορροφήσουν τις ζημιές που

προκλήθηκαν ενώ οι χρηματοπιστωτικές αγορές να τα πιέζουν για να μειώσουν την μόχλευσή τους), οι οποίες είχαν ως αρχικό αποτέλεσμα τη **μείωση της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού** των τραπεζικών ιδρυμάτων και ως επακόλουθο αποτέλεσμα την **μείωση του δανεισμού** σε εταιρίες και ιδιώτες, την **αύξηση των ζημιών** τους και την **μείωση των ιδίων κεφαλαίων** τους.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, για να διασωθεί το όλο τραπεζικό σύστημα παρενέβη το Δημόσιο/Κράτος με ενέσεις ρευστότητας, δημιουργώντας όμως έτσι δημοσιονομικές ανισορροπίες οι οποίες με τη σειρά τους οδήγησαν σε δημοσιονομικές κρίσεις (όπως για παράδειγμα οι κρίσεις στην Ιρλανδία, την Πορτογαλία, την Κύπρο, την Ισπανία κλπ).

Η ελληνική περίπτωση μπορούμε να πούμε ότι ήταν ξεχωριστή, καθώς οι τράπεζες της Ελλάδος δεν ήταν εκτεθειμένες στους ανωτέρω κινδύνους αλλά η κρίση ήταν προϊόν συσσώρευσης δημοσιονομικών ανισορροπιών και προβλημάτων στο εξωτερικό ισοζύγιο επί δεκαετίας.

Σύμφωνα λοιπόν με τα ανωτέρω, η συμβολή/παρέμβαση της Επιτροπής της Βασιλείας κρίθηκε αναγκαία. Έτσι ξεκίνησε η δημιουργία του συμφώνου της Βασιλείας III με στόχο

1. να αντιμετωπίσει τις ανεπάρκειες του συμφώνου της Βασιλείας II και
2. να διορθώσει την αστοχία που προερχόταν από ορισμένες διατάξεις του συμφώνου της Βασιλείας II, οι οποίες συνέβαλαν έως ένα βαθμό σε αρνητικές επιπτώσεις στον τομέα της οικονομίας μετά την εκδήλωση της κρίσης.

4.13 Οι διατάξεις του συμφώνου της Βασιλείας III

- A. Διατάξεις που **τροποποιούν το κανονιστικό πλαίσιο** που είναι σε ισχύ σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια καθώς και διατάξεις που κάνουν προσθήκες σε αυτό
- B. Διατάξεις που **καθιερώνουν καινοτόμα στοιχεία** και διακρίνονται σε νέους κανόνες μικροπροληπτικής και μακροπροληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στην λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Σε ειδικότερη ανάλυση:

1. Διατάξεις για προστασία των τραπεζικών ιδρυμάτων από κινδύνους

Σε αντίθεση με τους κανόνες που ίσχυαν σύμφωνα με τη Βασιλεία II, η Επιτροπή της Βασιλείας έκρινε αναγκαίο τη δημιουργία κανόνων αναφορικά με την πρόληψη αλλά και την αντιμετώπιση όλων των πιθανών κινδύνων που μπορεί να απειλήσουν το τραπεζικό σύστημα.

- i. Τον **πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου**

Οι διατάξεις αυτές αναφέρονται κυρίως σε αναθεωρημένους τρόπους υπολογισμού και εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου.

Ιστορικά: Οι διατάξεις που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου έχουν τεθεί σε ισχύ από 01/01/2013.

- ii. Τον **κίνδυνο των ανοιγμάτων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών**

Στόχος είναι η ενίσχυση της κάλυψης των τραπεζών στον κίνδυνο της αγοράς σχετικά με τα στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους αλλά και με τις θέσεις στις οποίες έχουν τα παράγωγα προϊόντα τους. Με τις νέες διατάξεις λοιπόν καθιερώθηκε παραπάνω προστασία για τα προαναφερθέντα στοιχεία καθώς πλέον τα τραπεζικά ιδρύματα οφείλουν να διακρατούν παραπάνω εποπτικά κεφάλαια για την κάλυψη του κινδύνου αυτού (κυρίως, στις περιπτώσεις των παραγώγων που δεν είναι στην χρηματιστηριακή αγορά).

iii. Τον αγοραίο κίνδυνο

Οι διατάξεις αυτές αναφέρονται κυρίως σε αναθεωρημένους τρόπους εκτίμησης του αγοραίου κινδύνου μέσω του εργαλείου Stressed VaR (Value at Risk). Συγκεκριμένα, κατά τον υπολογισμό της μέτρησης θα χρησιμοποιούνται δεδομένα από την εκάστοτε εποχή, δηλαδή ακόμη και για τις στρεσογόνες περιόδους.

Ιστορικά: Ο αγοραίος κίνδυνος μετριόταν με το εργαλείο VaR και στο σύμφωνο της Βασιλείας II, όμως χρησιμοποιούνταν δεδομένα μόνο από ήρεμες περιόδους.

iv. Τον κίνδυνο των τιτλοποιήσεων

Όπως αναφέραμε και στην δεύτερη υποκατηγορία, οι τράπεζες οφείλουν πλέον να διακρατούν εποπτικά κεφάλαια για τα στοιχεία που έχουν στο χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών τους. Αναφορικά με τον κίνδυνο των τιτλοποιήσεων, πρέπει να προσθέσουμε πως ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα προϊόντα που περιλαμβάνονται στα χαρτοφυλάκια αυτά, αλλά προκύπτουν από τιτλοποιήσεις, καθώς το βασικό χαρακτηριστικό τους είναι το γεγονός της ύπαρξης ενός συντελεστή συσχέτισής τους με τον πιστωτικό κίνδυνο.

Συνεπώς, καθώς η ανάληψη υπερβολικών κινδύνων ήταν ένα αρκετά σοβαρό πρόβλημα που παρουσιάστηκε κατά τις περιόδους που ήταν σε ισχύ τα σύμφωνα της Βασιλείας I και II, η Επιτροπή της Βασιλείας ως προς την αντιμετώπισή του, έθεσε σκληρά όρια αναφορικά με τα προϊόντα που προέρχονται από τιτλοποιήσεις (securitization) ή επανατιτλοποιήσεις (re-securitization), ανάλογα με το βαθμό αξιολόγησής τους. Τα όρια αυτά παρουσιάζονται αναλυτικά στον ακόλουθο πίνακα.

Όρια κεφαλαιακής επάρκειας για προϊόντα από τιτλοποιήσεις και επανατιτλοποιήσεις					
Βαθμός αξιολόγησης	AAA ή AA	A	BBB	BB	BB-
Προϊόντα τιτλοποιήσεων	1,60%	4,00%	8,00%	28,00%	Αφαίρεση από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
Προϊόντα επανατιτλοποιήσεων	3,20%	8,00%	18,00%	52,00%	Αφαίρεση από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών

2. Καινοτόμα Στοιχεία – Συντελεστής Μόχλευσης

Η υπερβολική μόχλευση των τραπεζών (υπερβολική αύξηση των στοιχείων του ισολογισμού σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια) ήταν όπως προείπαμε, μια από τις βασικές αιτίες της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Πολλά τραπεζικά ιδρύματα εισήλθαν στην κρίση με αρκετά υψηλά επίπεδα μόχλευσης αυξάνοντας την πιθανότητα πτώχευσής τους, καθώς παρά το γεγονός ότι μπορεί και να ήταν υγιή και με μεγάλα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας, αντιμετώπιστηκαν με δυσπιστία από τις αγορές και ως μη φερέγγυα λόγω των ακραία υψηλών επιπέδων μόχλευσης (Walter, 2011). Για την αποφυγή τόσο της επανεμφάνισης του φαινομένου αυτού στο μέλλον και όσο και των αρνητικών συνεπειών που έχει η απομόχλευση για την οικονομία, με τις νέες διατάξεις του συμφώνου της

Βασιλείας III καθιερώνεται ένας νέος συντελεστής που **δεν βασίζεται στον κίνδυνο** (καθώς περιλαμβάνει στοιχεία κατά τον υπολογισμό του, τα οποία δεν είναι σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο) αλλά θα χρησιμοποιείται ως **εφεδρικό μέτρο προς τις απαιτήσεις της κεφαλαιακής επάρκειας** (back-stop measure), ο οποίος ονομάζεται Συντελεστής Μόχλευσης (Leverage Ratio).

Βασικά Ίδια Κεφάλαια – Tier I

Ανοίγματα εντός και εκτός ισολογισμού, βάσει της λογιστικής τους αξίας	> 3%
--	------

(χωρίς να σταθμίζονται με συντελεστές κινδύνου και χωρίς δικαίωμα συμψηφισμού ανάμεσα σε απαιτήσεις και υποχρεώσεις)

3. Συντελεστές Ρευστότητας

Το νέο σύμφωνο περιέχει διατάξεις που στοχεύουν στην ενδυνάμωση των κεφαλαιακών αποθεμάτων καθώς και των αποθεμάτων ρευστότητας για ένα ανθεκτικότερο τραπεζικό σύστημα, το οποίο θα έχει την δυνατότητα όχι μόνο να απορροφά τις δυσμενείς συνέπειες οι οποίες πηγάζουν από τις κακές οικονομικές στιγμές, αλλά και να μειώνει την μετάδοση της κρίσης από τον τραπεζικό κλάδο στο σύνολο της οικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα, θα λέγαμε πως το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III ενσωμάτωσε τις οδηγίες που είχε ήδη εκδώσει η Επιτροπή της Βασιλείας από το 2008 με τον τίτλο «Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision», για να αντιμετωπιστούν οι δυσχέρειες που αντιμετώπισαν τα περισσότερα ιδρύματα κατά τη διάρκεια της κρίσης, οι οποίες ήταν κυρίως απόρροια της ανικανότητας της διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας. Οι οδηγίες αυτές αφορούν την καλύτερη **διαχείριση και εποπτεία, από τα πιστωτικά ιδρύματα, του κινδύνου της ρευστότητας**. Για την ενίσχυση των οδηγιών αυτών, με το σύμφωνο της Βασιλείας III εισάγονται δύο νέοι δείκτες:

- i. Συντελεστής κάλυψης ρευστότητας – liquidity coverage ratio (LCR) (*βραχυχρόνιος συντελεστής*)

Σκοπός του συντελεστή αυτού είναι η διασφάλιση της ύπαρξης υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού ώστε να καλύπτονται οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις.

Αποθέματα υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού	≥ 100%
--	--------

Καθαρές ταμιακές εκροές των επόμενων 30 ημερών

Ιστορικά: Η εφαρμογή του μέτρου αυτού ξεκίνησε αρχικά την 01/01/2015 με τον συντελεστή να ορίζεται αρχικά στο 60% και σταδιακά, με ισόποσες αυξήσεις σε ετήσιο χρονικό ορίζοντα, ο συντελεστής φτάνει πέρυσι (2019) στο επιθυμητό ποσοστό του 100%, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Ημερομηνία	Ελάχιστη τιμή του LCR
01/01/2015	60%
01/01/2016	70%
01/01/2017	80%
01/01/2018	90%
01/01/2019	100%

- ii. Συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης – net stable funding ratio (NSRF) (μακροχρόνιος συντελεστής)

Η καθιέρωση αυτού του συντελεστή αντιμετωπίζει το πρόβλημα του ετεροχρονισμού της μετατροπής των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού των τραπεζών σε ρευστά διαθέσιμα (liquidity mismatch) και δημιουργεί κίνητρο στις τράπεζες για μακροχρόνια χρηματοδότηση από πηγές σταθερής χρηματοδότησης, τόσο των περιουσιακών τους στοιχείων όσο και των επιθυμητών δραστηριοτήτων τους. Στο σύμφωνο διευκρινίζεται πως όπου αναφέρεται ο όρος πηγές σταθερής χρηματοδότησης, εννοούνται τα ίδια κεφάλαια, οι σταθερές καταθέσεις και τα μακροπρόθεσμα ομόλογα του ιδρύματος

$$\frac{\text{Διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}}{\text{Απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}} \geq 100\%$$

Ιστορικά: Ο συντελεστής Σταθερής Χρηματοδότησης τέθηκε σε εφαρμογή την 01/01/2018.

- iii. Λοιποί τρόποι εποπτείας του κινδύνου ρευστότητας

Η Επιτροπή της Βασιλείας με σκοπό την διασφάλιση της παρακολούθησης και της αξιολόγησης του κινδύνου ρευστότητας από τις Εποπτικές Αρχές, καθιέρωσε πέντε συμπληρωματικά εργαλεία μέτρησης και παρακολούθησης του κινδύνου αυτού:

1. Contractual maturity mismatch – Συμβατική αναντιστοιχία ληκτοτήτων
2. Concentration of funds – Συγκέντρωση της χρηματοδότησης
3. Available unencumbered assets – Διαθέσιμα μη βεβαρημένα στοιχεία του ενεργητικού
4. LCR by significant currency – Συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά σημαντικό νόμισμα
5. Market-related monitoring tools – Εργαλεία για την παρακολούθηση των εξελίξεων που διαδραματίζονται στην αγορά

4. Αποθέματα σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III

Η Επιτροπή της Βασιλείας στο αναθεωρημένο σύμφωνο προσπαθεί να θεμελιώσει τρόπους αναφορικά με τη **συντήρηση των κεφαλαίων των τραπεζών** με στόχο τη δημιουργία «μαξιλαριών ασφαλείας» (Capital Buffers) κεφαλαίου τα οποία θα βοηθούν τα τραπεζικά ιδρύματα σε κακές οικονομικές περιόδους.

i. Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους Συντήρησης – Capital Conservation Buffer

Απόθεμα που θα πρέπει να διακρατείται από τα τραπεζικά ιδρύματα για λόγους **συντήρησης**. Το κεφαλαιακό αυτό απόθεμα έχει στόχο την **ενίσχυση των κεφαλαίων** που διακρατώνται από τα τραπεζικά ιδρύματα και θα πηγάζει από περιορισμούς των τραπεζών, όπως πχ στη διανομή των κερδών τους, στην καταβολή μερισμάτων στους μετόχους, στα προγράμματα επαναγοράς ιδίων μετοχών κλπ. Συνεπώς, οι τράπεζες, σε ευημερείς περιόδους υποχρεούνται να σχηματίζουν αυτό το κεφαλαιακό απόθεμα, το οποίο θα **απορροφά τυχόν ζημιές που μπορεί να προκληθούν σε δυσμενείς περιόδους** επιτρέποντας έτσι τόσο την ατάραχη λειτουργία των δραστηριοτήτων τους, όσο και την τήρηση των ελάχιστων ορίων κεφαλαιακής επάρκειας.

Ιστορικά: Το μέτρο αυτό τέθηκε σε εφαρμογή το 2016. Το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης ξεκίνησε ως ποσοστό στο 0,6% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού ενώ πλέον (2019) ανέρχεται στο ύψος του 2,5%.

ii. Κεφαλαιακό απόθεμα προς αντιμετώπιση της προ-κυκλικότητας - Countercyclical Capital Buffer

Απόθεμα που θα πρέπει να διακρατείται από τα πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό την **αντιμετώπιση της προ-κυκλικότητας**. Το κεφαλαιακό αυτό απόθεμα θεμελιώθηκε ως μέτρο όταν παρατηρήθηκε πως οι ζημιές στον τραπεζικό τομέα έπειτα από μια περίοδο πιστωτικής επέκτασης είναι τόσο ισχυρές, που έχουν ως απόρροια την εξαιρετικά ταχεία πιστωτική συρρίκνωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Το γεγονός αυτό δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο, καθώς αρχικά επηρεάζει την συνολική οικονομία αφού ο τραπεζικός τομέας λιγοστεύει τις πιστώσεις, συμβάλλοντας έτσι στη συρρίκνωση της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας, η οποία με τη σειρά της οδηγεί στην αύξηση των ζημιών και στη μείωση των εσόδων των τραπεζών. Συνεπώς, οι τράπεζες σε περιόδους πιστωτικής επέκτασης υποχρεούνται να διακρατούν περισσότερα κεφάλαια στοχεύοντας έτσι στο να διασφαλίζεται η ύπαρξη ενός κεφαλαίου ασφαλείας το οποίο θα είναι ικανό να **απορροφά τους κραδασμούς στην περίπτωση μελλοντικών ζημιών**.

Το απόθεμα αυτό θα απαρτίζεται από τα βασικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων (το λεγόμενο Tier I το οποίο αναλύεται παρακάτω), ενώ για τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται διεθνώς το απόθεμα θα απαρτίζεται από τον σταθμικό μέσο των αποθεμάτων των επιμέρους τραπεζικών ιδρυμάτων στα οποία έχουν ανοίγματα.

Τέλος, το ύψος του συγκεκριμένου κεφαλαιακού αποθέματος θα καθορίζεται την εκάστοτε φορά από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, καθώς θα λαμβάνεται υπόψιν ως σημαντικός παράγοντας, οι επίκαιρες εξελίξεις αναφορικά με τον συστημικό κίνδυνο ο οποίος πηγάζει από την εκάστοτε πιστωτική πολιτική.

Ιστορικά: Το κεφαλαιακό απόθεμα για την αντιμετώπιση της προ-κυκλικότητας, ξεκίνησε ως ποσοστό στο 0,00% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού ενώ πλέον (2019) ανέρχεται στο ύψος του 2,5%.

4.13.1 Τα ίδια κεφάλαια σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III

1. Βασικά ίδια κεφάλαια – Tier I

i. Common Equity Tier I – Κύρια στοιχεία των βασικών κεφαλαίων

Το κεφάλαιο αυτό απαρτίζεται από το **καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο** σε επίπεδο κοινών μετοχών, από τις **κοινές μετοχές**, καθώς και από την **υπέρ το άρτιο διαφορά** αυτών, των θυγατρικών ιδρυμάτων τα οποία εποπτεύουν (όταν αυτές πληρούν κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις), από τα **αποτελέσματα (κέρδη) εις νέον** καθώς και από τα εμφανή **αποθεματικά** τους.

ii. Additional Tier I – Συμπληρωματικά βασικά κεφάλαια

Το κεφάλαιο αυτό απαρτίζεται από **τίτλους και προνομιούχες μετοχές** εφόσον πληρούνται συγκεκριμένοι όροι (όπως για παράδειγμα να μην είναι καθορισμένης διάρκειας, να μην δεσμεύονται από κάποια ρήτρα, να μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μετά το διάστημα των πέντε ετών κ.ά.), καθώς και από την **υπέρ το άρτιο διαφορά** αυτών από την έκδοσή τους. Επιπλέον, απαρτίζεται από τους τίτλους των θυγατρικών ιδρυμάτων τα οποία εποπτεύουν (όταν αυτοί πληρούν τους προαναφερθέντες όρους) και δεν εντάσσονται στην ανωτέρω υποκατηγορία.

2. Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια – Tier II

Τα κεφάλαια αυτά ονομάζονται αλλιώς εποπτικά και απαρτίζονται από **τίτλους και προνομιούχες μετοχές** εφόσον πληρούνται συγκεκριμένοι όροι (όπως για παράδειγμα να είναι καθορισμένης διάρκειας το λιγότερο πέντε ετών κ.ά.), από την **υπέρ το άρτιο διαφορά** αυτών από την έκδοσή τους καθώς και από τις σχηματισμένες **προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων** (συγκεκριμένα των δανείων). Επιπλέον, απαρτίζεται από τους τίτλους των θυγατρικών ιδρυμάτων τα οποία εποπτεύουν (όταν αυτοί πληρούν τους προαναφερθέντες όρους) και δεν εντάσσονται στην κατηγορία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.

4.13.2 Τα όρια των κεφαλαιακών απαιτήσεων σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III

Με την καθιέρωση του νέα συμφώνου της Βασιλείας III τέθηκαν νέα όρια αναφορικά με τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις που πρέπει να έχουν συνεχής τήρηση από τα πιστωτικά ιδρύματα.

1. Βασικά Ίδια Κεφάλαια

Βασικά Ίδια Κεφάλαια	
—————	
Σταθμισμένων στοιχείων Ενεργητικού (εντός και εκτός Ισολογισμού)	≥ 6%

Ιστορικά: Το ποσοστό των βασικών κεφαλαίων σύμφωνα με το σύμφωνο της βασιλείας II ήταν μόλις 4%.

2. Common Equity Tier I

Common Equity Tier I	
—————	
Σταθμισμένων στοιχείων Ενεργητικού (εντός και εκτός Ισολογισμού)	≥ 4,5%

Ιστορικά: Το ποσοστό των βασικών κεφαλαίων σύμφωνα με το σύμφωνο της βασιλείας II ήταν μόλις 2,5%.

3. Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια – Tier II

$$\frac{\text{Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια – Tier II}}{\text{Σταθμισμένων στοιχείων Ενεργητικού}} \leq 2\%$$

(εντός και εκτός Ισολογισμού)

Ιστορικά: Το ποσοστό του ορίου του κεφαλαίου Tier II είναι το μοναδικό το οποίο μειώθηκε συγκριτικά με αυτό που ίσχυε με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II. Η εξήγηση που έδωσε η Επιτροπή της Βασιλείας για την μείωση αυτή είναι ότι παρατηρήθηκε πως κατά τη διάρκεια της κρίσης οι επενδυτές έδειχνα προτίμηση στα ιδρύματα των οποίων τα βασικά κεφάλαια - Tier I ήταν σε αρκετά υψηλά επίπεδα.

4. Ίδια Εποπτικά Κεφάλαια – Tier I & II

$$\frac{\text{Ίδια εποπτικά κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένων στοιχείων Ενεργητικού}} \geq 8\%$$

(εντός και εκτός Ισολογισμού)

Ιστορικά: Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας παρέμεινε στο ίδιο ελάχιστο όριο με αυτό που ίσχυε σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II.

5. Συνολικά Εποπτικά Κεφάλαια – Tier I & II + Capital Conservation Buffer + Countercyclical Capital Buffer

$$\frac{\text{Συνολικά εποπτικά κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένων στοιχείων Ενεργητικού}} \geq 13\%$$

(εντός και εκτός Ισολογισμού)

Αναφέραμε σε προγενέστερο σημείο της εργασίας μας πως πλέον τα τραπεζικά ιδρύματα υποχρεούνται να διακρατούν αποθέματα (αυτό εναντίων της προκυκλικότητας και αυτό της συντήρησης) τα οποία στοχεύουν στην απορρόφηση των ζημιών οι οποίες μπορεί να προκληθούν κατά τις κακές οικονομικές περιόδους. Συνεπώς, υπολογίζοντας στα ίδια εποπτικά κεφάλαια, τα κεφαλαιακά αποθέματα, τότε το ελάχιστο ποσοστό των συνολικών εποπτικών κεφαλαίων που πρέπει να διακρατώνται από τις τράπεζες ανέρχεται στο ύψους του 13%.

6. Κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους

$$\frac{\text{Κεφάλαια γενικών τραπεζικών κινδύνων}}{\text{Σταθμισμένων στοιχείων Ενεργητικού}} \leq 1,25\%$$

(εντός και εκτός Ισολογισμού)

Τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους αποτελούν μέρος των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων – Tier II, και συγκεκριμένα αφορούν κεφάλαια τα οποία σε περιπτώσεις πτώχευσης του τραπεζικού ιδρύματος πρώτα ικανοποιούν τις απαιτήσεις πιστωτών οι οποίοι δεν αποτελούν επισφάλειες.

Ιστορικά: Ο δείκτης αυτός παραμένει στο ίδιο ελάχιστο όριο με αυτό που ίσχυε σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II.

Στον ακόλουθο πίνακα εμφανίζονται αθροιστικά & συνδυαστικά τα ελάχιστα όρια που προκύπτουν από το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III. Να σημειωθεί πως στις συστημικές τράπεζες είναι πιθανό ο δείκτης να αυξηθεί κατά περίπτωση έως και 2,00%.

Κεφαλαιακά αποθέματα / Είδη ιδίων κεφαλαίων	Common Equity Tier I	Tier I	Tier I & II
Όρια σε ισχύ από 01/01/2019	≥4,50%	≥6,00%	≥8,00%
Capital Conservation Buffer	≥2,50%		
Countercyclical Capital Buffer	≥2,50%		
Συνολικά ελάχιστα όρια τα οποία είναι σε ισχύ από 01/01/2019	≥9,50%	≥11,00%	≥13,00%

(Γκόρτσος Χ., 2011)

4.13.3 Απόψεις που αφορούν το Σύμφωνο της Βασιλείας III

1. Από τον οικονομολόγο Wellink, 2011

Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III δημιουργήθηκε για να βοηθήσει στην **ενδυνάμωση της εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων**. Βασικός τους στόχος σύμφωνα με τον Wellink, είναι η δημιουργία ενός χρηματοοικονομικού συστήματος το οποίο να είναι τόσο ανθεκτικό, που να καταφέρνει να βγαίνει αλώβητο από ισχυρά οικονομικά σοκ. Εν γένει, το νέο σύμφωνο δεν είναι τόσο περίπλοκο όσο ήταν αυτό της Βασιλείας II και λειτουργεί **συμπληρωματικά** ως προς τα προηγούμενα δύο ρυθμικά πλαίσια (αυτά των Βασιλειών I και II) χωρίς όμως να τα αντικαθιστά.

Συνοπτικά τα **πλεονεκτήματα** του συμφώνου της Βασιλείας III:

- i. Αυξάνει την ποσότητα και την ποιότητα των εποπτικών κεφαλαίων δίνοντας βάση στα ίδια κεφάλαια.
- ii. Εισάγει τον συντελεστή μόχλευσης ο οποίος θα λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας διαφυλάττοντας τα ιδρύματα από την υπερβολική μόχλευση.
- iii. Εισάγει επιπρόσθετους δείκτες κεφαλαιακών αποθεμάτων για λόγους συντήρησης και για την αντιμετώπιση της προκυκλικότητας οι οποίοι λειτουργούν ως μαξιλαράκια απορρόφησης των κραδασμών μετά από οικονομικά σοκ.
- iv. Διασφαλίζει την προστασία των Τραπεζών έναντι του κινδύνου ρευστότητας εισάγοντας δύο νέα μέτρα, τον δείκτη κάλυψης της ρευστότητας και τον δείκτη σταθερής χρηματοδότησης.

2. Από τον τραπεζίτη Ingves, 2012

Το νέο πλαίσιο είναι απλοποιημένο συγκριτικά με τα προηγούμενα και πιο η εφαρμογή του από τα τραπεζικά ιδρύματα είναι αρκετά εύκολη. Επίσης είναι πιο ισχυρό ως προς την επίτευξη του στόχου για τον οποίο δημιουργήθηκε καθώς αποτελεί ένα άριστο μείγμα αναφορικά:

- i. με την ενίσχυση των κεφαλαίων που θα πρέπει να διακρατούν οι τράπεζες, όχι μόνο ανάλογα με την εκάστοτε οικονομική περίοδο αλλά και ανάλογα με τα προϊόντα των χαρτοφυλακίων τους, καθώς και
- ii. με την αναγνώριση του τεράστιου πλήθους των κινδύνων, οι οποίοι συντρέχουν στην εσωτερική λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων, και πως αυτοί θα πρέπει να αντιμετωπιστούν.

3. Από τους οικονομολόγους Chan και Hogan, 2012

Στο αντίποδα, υπάρχουν και απόψεις αναφορικά με το νέο πλαίσιο της Βασιλείας III, οι οποίες αναφέρουν τα μειονεκτήματα που μπορεί θεωρητικά να προκύψουν από το αυστηρό ύψος του. Αυτή των Chan και Hogan επισημαίνει πως παρά το γεγονός ότι το επιθυμητό αποτέλεσμα του συμφώνου της Βασιλείας III είναι ένα καλά κεφαλαιοποιημένο τραπεζικό σύστημα, με καλά επίπεδα ρευστότητας και χαμηλά επίπεδα έκθεσης των ιδρυμάτων σε κινδύνους, βάσει της οικονομικής θεωρίας είναι αναπόφευκτο το γεγονός ότι οι τράπεζες θα βρεθούν αντιμέτωπες με **χαμηλές αποδόσεις** από τις επενδύσεις τους και εν γένει **μικρή κερδοφορία**. Κι αυτό θα συμβεί καθώς οι κανόνες αναφορικά με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, τις υποχρεώνουν στην διακράτηση επιπλέον κεφαλαίων, με πρόσθετους δείκτες αποθεμάτων, με στόχο την αντιμετώπιση των αυξανόμενων κινδύνων.

Οι Chan και Hogan επισημαίνουν επίσης πως οι αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις, εκτός από την κερδοφορία, μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά και τις λοιπές δραστηριότητες των τραπεζών, όπως για παράδειγμα τις **αγοραπωλησίες χρηματοοικονομικών προϊόντων** καθώς και των **εξωχρηματοπιστηριακών παραγώγων**.

Επιπροσθέτως, υποστήριξαν πως ως ένα επιπλέον αρνητικό στοιχείο μπορεί να θεωρηθούν οι **νέες στρατηγικές** που θα πρέπει να υιοθετηθούν από τα τραπεζικά ιδρύματα, στοχεύοντας στην **ισορροπία όσον αφορά τα νέα πρότυπα ρευστότητας** που καθιερώθηκαν με το σύμφωνο της Βασιλείας III. Κυρίως, μιλούν για **στρατηγικές περιορισμού** τόσο των μη ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων, όσο και των μη σταθερών πηγών χρηματοδότησης καθώς επίσης και για **στρατηγικές διαχείρισης** του υψηλού κόστους χρηματοδότησής τους.

Τέλος, ένα ακόμα επιχείρημα των Chan και Hogan αφορά τους νέους κανόνες ρευστότητας, καθώς υποστηρίζουν ότι το σύμφωνο της Βασιλείας III επικεντρώνεται σε δείκτες μέτρησης της ρευστότητας για **μεμονωμένα πιστωτικά ιδρύματα** και **δεν κάνει πρόβλεψη** κανενός μέτρου αντιμετώπισης αναφορικά με την ρευστότητα σε **συστημικό επίπεδο**.

4. Από έκθεση της ελεγκτικής εταιρίας PWC, 2010

Θα προσφέρονται στις τράπεζες καλύτεροι συντελεστές για την διακράτηση εποπτικών τους κεφαλαίων, καθώς με την εφαρμογή των νέων μέτρων του συμφώνου της Βασιλείας III, οι συντελεστές θα είναι καλύτερα προσαρμοσμένοι στα διάφορα είδη των κινδύνων. Απόρροια των ορθότερων υπολογισμών από τους συντελεστές αυτούς, είναι η καλύτερη ανάλυση και σύγκριση των κινδύνων από επενδυτές, με αποτέλεσμα την πολυποίκιλη αποτίμηση μετοχών.

5. Από τον κ. Byres, 2012

Ο Byres υποστηρίζει πως παρά το γεγονός ότι οι τιτλοποιήσεις αποτέλεσαν το κύριο αίτιο του ξεσπάσματος της τελευταίας χρηματοπιστωτικής κρίσης, αποτελούν ταυτόχρονα και ένα χρήσιμο εργαλείο αναφορικά με τη χρηματοδότηση των επενδυτικών σχεδίων των τραπεζικών ιδρυμάτων. Γι' αυτό λαμβάνοντας υπόψη του ότι είχαν προηγηθεί προβλήματα ρευστότητας όταν οι ρυθμιστικές αρχές είχαν αγνοήσει τους κινδύνους που ελλοχεύει η διαδικασία αυτή, θεωρεί πως το νέο πλαίσιο της Βασιλείας III δεν είναι αρκετό καθώς και ούτε σε αυτό δεν υφίστανται σαφείς προτάσεις που να εμποδίζουν τη λογική των τιτλοποιήσεων.

4.13.4 Οι επιπτώσεις του συμφώνου της Βασιλείας III

Με αφορμή τόσο τις θετικές αλλά κυρίως τις αρνητικές κριτικές που ασκήθηκαν στο νέο σύμφωνο της Βασιλείας III, ξεκίνησαν να πραγματοποιούνται μελέτες κάθε 6 μήνες, τόσο από την Επιτροπή της Βασιλείας όσο και από την Ευρωπαϊκή Αρχή των Τραπεζών, στοχεύοντας στην διαπίστωση, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, της εν γένει εναρμόνισης των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους κανόνες του νέου πλαισίου.

Οι μελέτες αυτές είναι εμπειρικές, βάσει δεδομένων που δίδονται εμπιστευτικά στην επιτροπή της Βασιλείας και διατυπώνουν με λεπτομέρειες τις επιπτώσεις που επήλθαν στα τραπεζικά ιδρύματα, από την εφαρμογή του νέου συμφώνου αναφορικά με α) τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, β) τα επίπεδα μόχλευσης και γ) τα επίπεδα ρευστότητας.

Για παράδειγμα, έρευνα που έχει διεξαχθεί από την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS) σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ έχει δείξει ότι:

1. κάθε αύξηση 100 μονάδων βάσης του δείκτη των ιδίων κεφαλαίων συνεπάγεται 0,09% μείωση του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης μιας οικονομίας και περίπου 1,00% μείωση της μεταβλητότητάς του *(αυτό ανήκει στα πλεονεκτήματα του νέου συμφώνου)*,
2. μία αύξηση της ρευστότητας κατά 50,00% συνεπάγεται 0,15% μείωση του ίδιου δείκτη,
3. μία αναμενόμενη μείωση στις τιτλοποιήσεις, συνεπάγεται μία αύξηση κατά 34 μονάδων βάσης του κόστους χρηματοδότησης σε πελάτες λιανικής ή αλλιώς μπορεί να διατυπωθεί ως μείωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά 0,01%.

Συμπερασματικά λοιπόν, η εφαρμογή από τα τραπεζικά ιδρύματα όλων των μέτρων του νέου ρυθμιστικού πλαισίου της Βασιλείας III, **μειώνει κατά προσέγγιση κατά 0,70% τον γενικό ρυθμό ανάπτυξης.**

Επίσης, άλλες μελέτες αποδεικνύουν πως η εφαρμογή όλων των μέτρων του κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας III έχει σαν αποτέλεσμα τη **μείωση της απόδοσης του κεφαλαίου** (Return on Equity - ROE) κατά 3,50% λόγω των υψηλών κεφαλαιακών απαιτήσεων και κατά 0,80% λόγω της απαιτούμενης ρευστότητας. Συνεπώς, οι περιορισμοί που θέτονται από το νέο αυτό σύμφωνο, απαιτούν έμμεσα μεγαλύτερη συμμετοχή των επενδυτών στην χρηματοδότηση, αναλαμβάνοντας έτσι μεγαλύτερο κίνδυνο συγκριτικά με αυτόν που αναλαμβάνουν τα τραπεζικά ιδρύματα, τα οποία με τη σειρά τους ελαχιστοποιούν την

έκθεσή τους σε ανεξέλεγκτες χορηγήσεις πιστώσεων καθώς και σε πελάτες υψηλού κινδύνου.

Τέλος, να σημειωθεί πως με τους τόσο σκληρούς περιορισμούς που θέτει το νέο σύμφωνο στα τραπεζικά ιδρύματα, επιβάλλεται αυτομάτως η εφαρμογή ενός εποπτικού πλαισίου και σε χρηματοπιστωτικούς, αλλά μη τραπεζικούς οργανισμούς, καθώς ο συστημικός κίνδυνος περιλαμβάνει πλέον και το συγκεκριμένο «σκιάδες τραπεζικό σύστημα» (shadow banking system). Στη μη επιβολή εποπτείας στο τελευταίο, τα τραπεζικά θα έρθουν αντιμέτωπα με αθέμιτο ανταγωνισμό, καθώς πρακτικά θα ακυρωνόταν κάθε προσπάθεια που έχει έως τώρα τεθεί, για την ενίσχυση ενός σταθερού χρηματοπιστωτικού κλάδου.

Κεφάλαιο 5 – Τελικά Συμπεράσματα και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

5.1 Τελικά Συμπεράσματα

Η κρίση που βίωσε αρκετά έντονα η χώρα μας κατά τα έτη 2007 – 2008, έφερε στην επιφάνεια τις αδυναμίες που υπόβοσκαν για αρκετό καιρό στο παρασκήνιο του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος και συνεπώς αυτές οδήγησαν στην ανάγκη για την αυστηρότερη εποπτεία του τραπεζικού συστήματος.

Τις προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με ενίσχυση της εποπτείας και της φερεγγυότητας του τραπεζικού συστήματος, άρχισαν οι ρυθμιστικές αρχές να τις εισάγουν από το 1988 έως και σήμερα με στόχο ένα σταθερό τραπεζικό σύστημα ανθεκτικό σε κάθε είδους οικονομικό σοκ. Οι προσπάθειες της ανωτέρω Επιτροπής είναι η δημιουργία ενός πλαισίου το οποίο απαρτίζεται από ενιαίους κανόνες εποπτείας και ρύθμισης του τραπεζικού συστήματος, σε μια προσπάθεια σύγκλισης των επιμέρους εποπτικών συστημάτων που εφαρμόζονται στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κάθε χώρας.

Με το πέρασμα λοιπόν της κρίσης και λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες αυτής, η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνώρισε τα αδύναμα σημεία του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου κι έτσι προχώρησε άμεσα στην απαιτούμενη αναμόρφωσή του.

Συνεπώς, το νέο θεσμικό πλαίσιο, γνωστό ως Βασιλεία III, γεννήθηκε με κύριους στόχους την ενίσχυση της ανθεκτικότητας, της διαφάνειας και της φερεγγυότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έτσι ώστε να μην επηρεαστούν σε τέτοια έκταση από επερχόμενες χρηματοοικονομικές κρίσεις.

5.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η προτάσεις μας για μελλοντική έρευνα είναι οι ακόλουθες:

1. Σύγκριση των πορισμάτων των νέων μελετών που θα πραγματοποιηθούν καθ' όλη τη διάρκεια των ετών 2019-2020, οι οποίες θα διεξαχθούν τόσο από την Επιτροπή της Βασιλείας όσο και από την Ευρωπαϊκή Αρχή των Τραπεζών, με στόχο την εξαγωγή νέων συμπερασμάτων και δεικτών, ως προς το επίπεδο εναρμόνισης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, έπειτα από την πλήρη εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
2. Μελέτη για την θέσπιση και την εφαρμογή εποπτικού πλαισίου τόσο στους χρηματοπιστωτικούς όσο και στους μη τραπεζικούς οργανισμούς, με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς το επίπεδο των δεικτών του συστημικού κινδύνου και συγκεκριμένα του «σκιώδες τραπεζικού συστήματος» αλλά και του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία

- Robinson J. (1954), "The Production Function and the Theory of Capital"
- Basel Committee on Banking Supervision (1983), "Basel Concordat: Principles for the supervision of Bank's foreign establishments.", BIS
- Basel Committee on Banking Supervision (1988), "International Convergence of Capital measurement and Capital Standards.", BIS
- Basel Committee on Banking Supervision (1991), "Amendment of the Basel Accord, in respect of the inclusion of general provisions/general loan – loss reserves in capital.", BIS
- King R. and Levine R. (1993), "Finance and Growth: Schumpeter Might be Right"
- Basel Committee on Banking Supervision (1994), "Basel Capital Accord, the treatment of the credit risk associated with the certain off-balance-sheet items.", BIS
- Προβόπουλος Γ. και Καπόπουλος Π. (2001), «Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος.», Εκδόσεις Κριτική
- Χαραλαμπίδης Μ. (2001), «Η νέα συνθήκη της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου και οι τεχνικές μείωσής του – τυποποιημένη προσέγγιση, δελτίο ένωσης ελληνικών τραπεζών β και γ τριμήνου
- Ευθυμίου Α. (2003), «Η εποπτεία του τραπεζικού συστήματος και ο τελικός δανειστής τελευταίας προσφυγής στη ζώνη του ευρώ.», δελτίο ένωσης ελληνικών τραπεζών δ τριμήνου
- Basel Committee on Banking Supervision (2004), "Bank failures in mature economics, Working Paper", BIS
- Προβόπουλος Γ. και Καπόπουλος Π. (2004), «Έννοια και περιεχόμενο της τραπεζικής εποπτείας: το θεωρητικό υπόβαθρο.», Εκδόσεις Σάκκουλα
- Χαραλαμπίδης Μ. (2004), «Οι νέες προτάσεις για την αναθεώρηση του πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.», Εκδόσεις Σάκκουλα
- Προβόπουλος Γ. και Γκόρτσος Χ. (2004), «Το νέο ευρωπαϊκό και χρηματοοικονομικό περιβάλλον, τάσεις και προοπτικές, ένωση ελληνικών τραπεζών.», Εκδόσεις Σάκκουλα
- ECB (May 2004), Credit risk transfer by EU banks, activities, risks and risk management, European Central Bank, www.ecb.europa.eu
- Παπαδάκης Ι. (2004), «Ο ρόλος των τραπεζών και του κανονιστικού πλαισίου τους, υποδειξίς της οικονομικής θεωρίας στο Προβόπουλος Γ. και Χ. Γκόρτσος», Εκδόσεις Σάκκουλα
- Τριαντόπουλος Χ. (2008), «Εποπτεία τραπεζικού συστήματος – η ευρωπαϊκή εμπειρία και το νέο κανονιστικό πλαίσιο.», Εκδόσεις Παπαζήση
- Χριστόπουλος Α. και Ντόκας Ι. (2009), «Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας.», Εκδόσεις Κριτική

Howells P. και Bain K. (2009), «Χρήμα, πίστη, τράπεζες – Μια ευρωπαϊκή προσέγγιση.», Εκδόσεις Κριτική

Committee on the global financial system (2010)

Basel Committee on Banking Supervision (Δεκέμβριος 2010), www.bis.org/publ

Basel Committee on Banking Supervision (Ιανουάριος 2011), www.bis.org/press

Financial stability board, International monetary fund and Bank for international settlements (2011)

Walter S., (2011): Basel III: Stronger Banks and a More Resilient Financial System. Conference on Basel III, Financial Stability Institute, Basel 6 April 2011

Θωμαδάκης Σ. και Ξανθάκης Μ. (2011), «Αγορές χρήματος και κεφαλαίου, τραπεζική επιστήμη, θεωρία και πράξη.», Εκδόσεις Σταμούλη

Μελάς Κ. (2011), «Οι σύγχρονες κρίσεις του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος 1974-2008.», Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη.

Γκόρτσος Χ. (2011), «Βασιλεία III, η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.»

Αντζουλάτος Α. (2011), «Τραπεζική – Τάσεις (πριν) και προοπτικές (μετά) την κρίση στο συλλογικό τόμο της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.*»

Θωμάκης Σ. και Λοίζος Κ. (2011), «Η χρηματοοικονομική ρύθμιση και το κόστος κεφαλαίου των πιστωτικών ιδρυμάτων.»